UCHWAŁA NR XXXVII/696/22
RADY MIASTA TYCHY

z dnia 31 marca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 - 2025

Na podstawie art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 528) w związku z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 573 z późn. zm.), na wniosek Prezydenta Miasta Tychy, po zaopiniowaniu przez Komisję Porządku Publicznego, Zdrowia, Spraw Społecznych i Samorządowych,

Rada Miasta Tychy uchwala:

§ 1

Przyjmuje się Powiatowy Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 - 2025, w brzmieniu określonym w załączniku do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Tychy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
Miasta Tychy

Barbara Konieczna

Załącznik do uchwały Nr XXXVII/696/22
Rady Miasta Tychy
z dnia 31 marca 2022 r.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 – 2025

TYCHY DOBRE MIEJSCE

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE **3-5**

1. WSTĘP 3
2. DEFINICJA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI 3-4
3. PODSTAWY PRAWNE 4-5

II. DIAGNOZA PROBLEMU **5-39**

1. DANE PODSTAWOWE 5-11
2. POMOC SPOŁECZNA 11-14
3. EDUKACJA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI 15-25
4. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH SYTUACJA NA RYNKU PRACY 25-26
5. ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ I ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ 26-29
6. TRANSPORT PUBLICZNY 29-30
7. KULTURA, SPORT I REKREACJA = INTEGRACJA 30-34
8. MIASTO BEZ BARIER 34-39

III. REALIZATORZY PROGRAMU **40**

IV. LOKALNE ZASOBY **40-42**

V. CEL GŁÓWNY **42**

VI. CELE OPERACYJNE **42**

VII. KIERUNKI DZIAŁAŃ NA PODSTAWIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021 – 2027+ **42-43**

VIII. KIERUNKI DZIAŁAŃ **44-51**

VIII. MONITORING I EWALUACJA **51-52**

I. WPROWADZENIE

1. WSTĘP

Ważnym i złożonym temat społecznym jest niepełnosprawność, która często staje się barierą i uniemożliwia całkowity udział w życiu społecznym, zawodowym i kulturalnym. Miasto Tychy we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami podejmuje szereg działań mających na celu aktywizację osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia.

Niniejszy program wyznacza kierunki, które zmierzają do realizacji celu głównego tj. wyrównania szans osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach aktywności. Oznacza to stworzenie systemu wsparcia i wdrożenie rozwiązań, które zminimalizują skutki niepełnosprawności.

2. DEFINICJA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Definicja niepełnosprawności WHO (Światowa Organizacja Zdrowia):
Niepełnosprawność to każde ograniczenie lub niemożność prowadzenia aktywnego życia w sposób lub w zakresie uznanym za typowy dla człowieka. Ogranicza lub uniemożliwia pełną realizację roli społecznej odpowiadającej wiekowi i płci, zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami.

Lekki stopień niepełnosprawności

Kwalifikowane są osoby o:

- naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych, z pełną sprawnością fizyczną i psychiczną,
- i/lub osoby mające ograniczenia i trudności w pełnieniu ról społecznych, dające się kompensować za pomocą przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych lub pomocy technicznych.

Umiarkowany stopień niepełnosprawności

Przyznawany jest osobie o naruszonej sprawności organizmu, która jest:

- niezdolna do podjęcia zatrudnienia albo zdolna do pracy jedynie w warunkach chronionych,
- wymagająca w celu pełnienia ról społecznych – stosownych do płci, wieku, czynników społecznych i kulturowych – częściowej albo czasowej pomocy innych osób.

Znaczny stopień niepełnosprawności

Do tego stopnia kwalifikowana jest osoba z naruszoną sprawnością organizmu, która jest:

- niezdolna do podjęcia zatrudnienia lub zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej,
- wymagającą w celu pełnienia ról społecznych stałej lub długotrwałej pomocy i opieki osób trzecich, w związku z brakiem możliwości samodzielnej egzystencji. Brak możliwości samodzielnej egzystencji oznacza takie naruszenie sprawności organizmu, które uniemożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, takich jak czynności samoobsługowe, komunikacja, poruszanie się, bez pomocy innych osób.

3. PODSTAWY PRAWNE

Podstawą prawną do opracowania i realizacji Programu jest ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 roku. Zgodnie z art. 35a ust. 1 ustawy do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

W procesie tworzenia Programu uwzględniono również inne dokumenty strategiczne na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

PROGRAMY NA SZCZEBLU KRAJOWYM:

- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych - uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

PROGRAMY NA SZCZEBLU REGIONALNYM:

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 - 2030.
- Wojewódzki Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych oraz Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2017 - 2022.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 - 2027+.

PROGRAMY NA SZCZEBLU LOKALNYM:

Niniejszy Program jest kontynuacją wcześniej podejmowanych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, wynikających z Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnoprawnych na lata 2016 - 2020. Na merytoryczną zawartość Programu wpływ miał przyjęty w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 - 2027+ obszar działania:

Rozwój systemu profilaktyki w zakresie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.

W opisach celów i kierunków działań wskazano sposoby ich realizacji. Szczegółowe zadania zostały opracowane na podstawie sporządzonej diagnozy przy udziale dostępnych zasobów. Program opiera się na założeniu, że osoby niepełnosprawne mają prawo do samostanowienia, aktywnego i godnego życia, w tym do korzystania z praw i wywiązywania się z obowiązków ustanowionych dla wszystkich obywateli.

II. DIAGNOZA PROBLEMU

1. DANE PODSTAWOWE

POLSKA

Ostatnie pełne dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku. Według wyników liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. około 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych w 2002 roku). Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% wobec 53,9% kobiet. Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2011 roku przeszło 3,1 mln osób (dokładnie 3 133,5 tys.). Liczebność zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie (jednocześnie) wynosiła 2 652,0 tys., tylko prawnie - 479,5 tys., tylko biologicznie - 1 565,6 tys. W porównaniu z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku ogólna liczba osób niepełnosprawnych obniżyła się o 759,7 tys., tj. o 13,9%, zaś liczba osób niepełnosprawnych tylko prawnie zmniejszyła się o 1 316,6 tys., tj. o 29,6%.

Natomiast liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie zwiększyła się o 559,0 tys., tj. o 55,5%.

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011) przeprowadzono inną metodą niż poprzedni - z 2002 roku. W NSP 2011 wykorzystano administracyjne bazy danych. Ponadto dane dotyczące niepełnosprawności zostały zebrane w ramach spisu reprezentacyjnego, co oznacza, że nie wszystkim Polakom zadano pytania o niepełnosprawność. Dane ze spisu reprezentacyjnego uogólniono na całą populację[1].

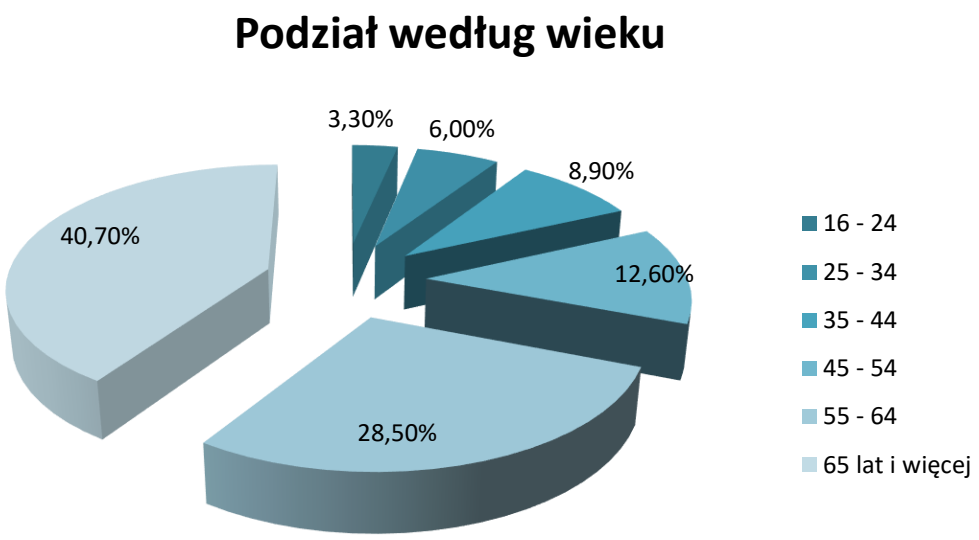
W związku z dobrowolnością udzielenia odpowiedzi na temat niepełnosprawności, dane te mogą być niedoszacowane. Na podstawie danych spisowych, w zbiorowości osób niepełnosprawnych, wyodrębniono dużą liczbę osób, które doświadczają ograniczeń w wykonywaniu czynności właściwych dla swoich grup wiekowych, ale nie posiadają potwierdzenia dokumentem, honorowanym w obrocie prawnym.

Według danych zawartych w dokumencie o nazwie: „Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2019 roku na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Karta Praw Osób Niepełnosprawnych" wynika, że populacja osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej w Polsce w 2019 roku liczyła 3 038 tys., co stanowiło 10,0% ogółu populacji osób w tym wieku objętej zakresem Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).Mężczyźni stanowili 49,9% populacji osób niepełnosprawnych (1 518 tys. osób), a kobiety 50,1% (1 519 tys. osób). 62,1% osób niepełnosprawnych (1 885 tys.) mieszkało w miastach, a 37,9% (1 152 tys.) na wsi.

Liczba osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym (18 - 59 dla kobiet i 18 - 64 dla mężczyzn) wynosiła 1 588 tys., co stanowiło 5,2% ludności Polski w tym wieku. W roku 2019 największą grupę wśród osób niepełnosprawnych prawnie stanowiły osoby w wieku 65 lat i więcej - 40,7% (1 235 tys.), natomiast najmniejszą grupą były osoby w wieku od 16 do 24 lat. Szczegółową strukturę osób niepełnosprawnych w 2019 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres numer 1: Osoby niepełnosprawne podział według wieku.

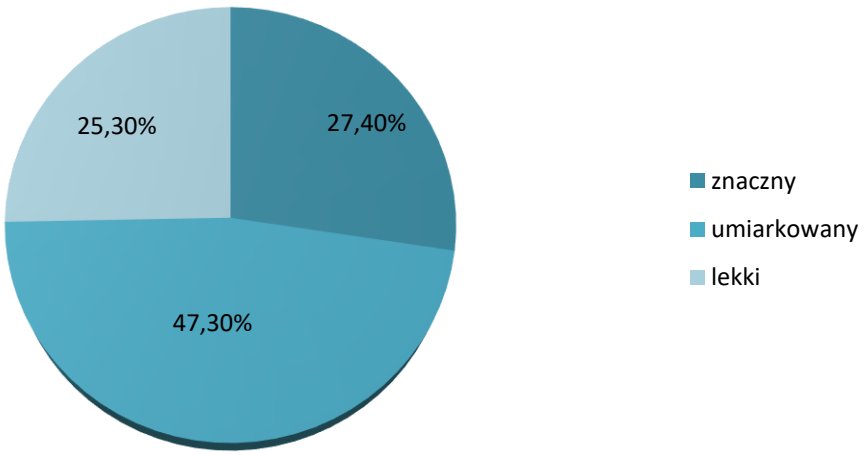
[1] http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,78,dane-demograficzne

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych na podstawie danych BAEL GUS.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej można było wyróżnić osoby o: znacznym stopniu niepełnosprawności – 27,4% (831 tys. osób), umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 47,3% (1 437 tys. osób) oraz lekkim stopniu niepełnosprawności – 25,3% (769 tys. osób).

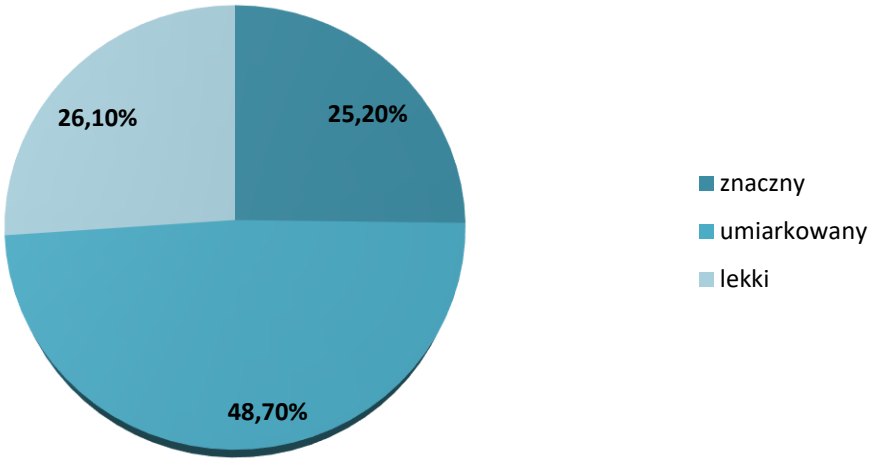
Wykres numer 2: Osoby niepełnosprawne w wieku 16 lat i więcej według stopnia niepełnosprawności w 2019 roku.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych na podstawie danych BAEL GUS.

Wśród osób w wieku produkcyjnym struktura ta przedstawiała się następująco: 25,2% tj. 400 tys. osób - znaczny stopień niepełnosprawności, 48,7%tj. 773 tys. osób - umiarkowany, 26,1% tj. 415 tys. osób - lekki. Powyższe dane dotyczą tych osób niepełnosprawnych, które posiadają prawne potwierdzenie swojej niepełnosprawności (to jest orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub zgodnie z odpowiednimi przepisami równoważne z nim, orzeczenie wydawane przez ZUS o niezdolności do pracy).

Wykres numer 3: Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym według stopnia niepełnosprawności w 2019 roku.

Źródło: Opracowanie własne Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych na podstawie danych BAEL GUS.

ŚLĄSK

W województwie śląskim na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 marca 2011 roku zamieszkiwało 552 200 osób niepełnosprawnych. Stanowili oni 11,9% ogółu ludności województwa. Pod względem liczby niepełnosprawnych mieszkańców śląskie zajmowało pierwsze miejsce w kraju (osoby te stanowiły 11,8% wszystkich niepełnosprawnych w Polsce), natomiast pod względem częstotliwości występowania niepełnosprawności region znalazł się na 11 miejscu. Wskaźnik liczby osób niepełnosprawnych na 1000 ludności wynosił 119.

Dla porównania w całej Polsce wskaźnik ten wyniósł 122, a w województwie o najwyższej wartości (lubuskim) 167[2]. Podział osób niepełnosprawnych w województwie śląskim przedstawia tabela numer 1.

Tabela numer 1: Porównanie liczby osób niepełnosprawnych w województwie śląskim w roku 2002 oraz 2011.

[2] http://rops-katowice.pl/dopobrania/2015-SPSWS_a.pdf

Osoby niepełnosprawne	2002	2011
ogółem	560 700	552 200
prawnie	438 300	344 800
biologicznie	122 400	207 400
Razem	1 121 400	1 104 400

Źródło: http://katowice.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf

Analizując zbiorowość niepełnosprawnych mieszkańców województwa śląskiego zauważyć można istotne różnice w porównaniu do roku 2002. Zmiany w przepisach prawnych i zaostrzenie przepisów dotyczących przyznawania rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowały znaczne zmniejszenie się zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie. Wyniki NSP 2011 wykazały, że liczba osób niepełnosprawnych prawnie wyniosła 344,8 tys. (62,4% ogółu osób niepełnosprawnych) i zmniejszyła się o 93,5 tys. osób (21,3%).

W populacji niepełnosprawnych mieszkańców naszego województwa 55,6 tys. (10,1%) posiadało wyłącznie prawne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności,nie deklarując żadnych ograniczeń sprawności w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych. Najczęściej osoby te legitymowały się lekkim stopniem niepełnosprawności (25,2 tys.), a następnie stopniem umiarkowanym (18,0 tys.).

Istotne zmiany zauważyć można także w populacji osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie, tj. takich, które nie posiadały orzeczenia, ale ich subiektywna ocena wskazywała, że miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych. Liczba tych osób wyniosła 207,4 tys. i była wyższa o blisko 70% niż w 2002 r.[3]

TYCHY

W Tychach podstawowym źródłem informacji o osobach niepełnosprawnych są dane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, w którego kompetencjach jest wydawanie orzeczeń oraz legitymacji, będących podstawą do korzystania z ulg i uprawnień.

W corocznym sprawozdaniu z działalności Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności zawarte są informacje dotyczące osób, które starają się uzyskać status osoby niepełnosprawnej.

Poniższe tabele (numer: 2 i 3) przedstawiają dane dotyczące liczby złożonych wniosków, wydanych orzeczeń oraz przyczyn niepełnosprawności w latach 2017 - 2021.

[3] http://katowice.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf

Tabela numer 2: Statystyka przyjętych wniosków, wydanych orzeczeń oraz wydanych legitymacji w latach 2017-2021.

Liczba przyjętych wniosków	2017	2018	2019	2020	2021
przed 16 rokiem życia	237	241	243	278	218
powyżej 16 roku życia	1 485	1 558	1833	1 445	1 609
Razem	**1722**	**1 799**	**2 076**	**1 723**	**1 827**
Liczba wydanych orzeczeń	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
dla osób do 16 roku życia	243	222	247	247	222
dla osób powyżej 16 roku życia	1 438	1 471	1 654	1 475	1 482
Razem	**1 681**	**1693**	**1901**	**1 722**	**1 704**
Ilość wydanych legitymacji	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
o ustalenie stopnia niepełnosprawności – dot. osób przed 16 rokiem życia	123	128	136	74	81
o ustalenie stopnia niepełnosprawności – dot. osób powyżej 16 roku życia	484	824	931	510	453
o wskazaniach do ulg i uprawnień	1	3	5	1	0
Razem	**608**	**955**	**1 072**	**585**	**534**

Źródło: Sprawozdania z działalności Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tychach w okresie 01.01.2017r. - 17.12.2021r.

Liczba wydanych orzeczeń zawiera sumę wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, wskazaniach do ulg i uprawnień oraz niepełnosprawności. Na potrzeby orzecznictwa przyczyny chorobowe niepełnosprawności zostały pogrupowane w 12 głównych kategorii. Poniższa tabela przedstawia zestawienie przyczyn niepełnosprawności w roku 2017, 2020 oraz 2021.

Tabela numer 3: Przyczyna niepełnosprawności. Liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej i poniżej 16 roku życia.

Przyczyna niepełnosprawności	Ilość wydanych orzeczeń - 2017 rok		Ilość wydanych orzeczeń - 2020 rok		Ilość wydanych orzeczeń – 2021 rok	
	przed 16 rokiem życia	po 16 roku życia	przed 16 rokiem życia	po16 roku życia	przed 16 rokiem życia	po 16 roku życia
01 - U upośledzenie umysłowe	9	24	12	25	11	24
02 - P choroby psychiczne	5	201	10	222	5	234
03 - L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	11	58	23	62	16	52
04 - O choroby narządu wzroku	7	36	5	40	4	37
05 - R upośledzenie narządu ruchu	12	467	15	468	11	479
06 - E epilepsja	11	14	10	17	8	17

07 - S choroby układu oddechowego i krążenia	22	191	20	205	13	163
08 - T choroby układu pokarmowego	2	53	4	76	1	68
09 - M choroby układu moczowo-płciowego	7	49	5	51	2	101
10 - N choroby neurologiczne	40	165	31	150	44	180
11 - I inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego.	20	100	29	84	24	45
12 - C całościowe zaburzenia rozwojowe	83	8	74	12	73	15
Razem	**229**	**1 366**	**238**	**1 412**	**212**	**1 415**

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tychach w okresie 01.01.2017r. - 31.12.2017r.oraz 01.01.2020r. – 17.12.2021r.

W roku 2017 głównym powodem uzyskania orzeczenia wśród osób powyżej 16 roku życia było upośledzenie narządu ruchu (34,26%), następnie choroby psychiczne (14,6%), choroby układu oddechowego i krążenia (14,1%). W przypadku osób poniżej 16 roku życia, którym wydano orzeczenia, najliczniejszą grupę stanowiły osoby, których przyczyną niepełnosprawności były całościowe zaburzenia rozwojowe (36,24%), następnie choroby neurologiczne (17,47%) oraz choroby układu oddechowego i krążenia (9,61%).

W 2021 roku najwięcej wydano orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia z powodu upośledzenia ruchu (479 tj. 33,85%) oraz chorób psychicznych (234 tj. 16,54%), na trzecim miejscu były choroby neurologiczne (180 tj. 12,72%). Najmniej odnotowano orzeczeń z powodu całościowych zaburzeń rozwojowych (15 tj. 1,06%). Z kolei w przypadku osób poniżej 16 roku życia, sytuacja była odwrotna. Głównym powodem uzyskania orzeczenia były całościowe zaburzenia rozwojowe (73 tj. 34,43%). Kolejną grupą były osoby z chorobami neurologicznymi (44 tj. 20,75%). Na trzecim miejscu powodem uzyskania orzeczenia były inne choroby, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne i choroby zakaźne, odzwierzęce, zeszpecenia oraz choroby układu krwiotwórczego na równi z chorobami układu oddechowego i krążenia (24 tj. 11,32%). Najmniejszą grupę stanowiły osoby z chorobami układu pokarmowego (1 tj. 0,47%).

Na podstawie pozyskanych danych można stwierdzić, że zarówno wśród mieszkańców miasta Tychy i mieszkańców województwa śląskiego, jak i w całej Polsce najczęstszymi przyczynami niepełnosprawności są choroby narządu ruchu oraz choroby psychiczne.

2. POMOC SPOŁECZNA

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje działania zmierzające do udzielania pomocy osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc udzielana jest m.in. w sytuacjach: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, długotrwałej choroby, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, czy niepełnosprawności.
W Polsce uprawnionymi do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej są osoby spełniające kryteria dochodowe, przy jednoczesnym występowaniu co najmniej jednej z ustawowo określonych przyczyn trudnej sytuacji materialnej np. bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba.

W Tychach w roku 2020 ze wszystkich świadczeń pomocy społecznej skorzystało 1 784 rodzin, w tym w 858 rodzinach powodem udzielenia pomocy i wsparcia była niepełnosprawność. Oznacza to, że 48,09% osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowiły rodziny bezpośrednio lub pośrednio dotknięte problemem niepełnosprawności. Wskazana grupa osób niepełnosprawnych wymaga wsparcia opiekuńczego oraz specjalistycznego w celu zaspakajania potrzeb dnia codziennego, a także w pełnieniu ról społecznych.
Dane z roku 2021 wskazują, że do czerwca 2021 r. ze wszystkich świadczeń pomocy społecznej skorzystało 1 340 rodzin, w tym 722 rodzin otrzymało pomocy i wsparcie z powodu niepełnosprawności. Zauważyć można, że do czerwca 2021 roku nastąpił procentowy wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i wynosił 54%.

Tabela numer 4: Statystyka usług opiekuńczych.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	440	458	464	423	401
Liczba godzin	96 564	97 226	96 375	87 171	70 625
Kwota świadczeń (kwota świadczeń bez odpłatności klienta)	1 593 882 zł (1 089 303 zł)	1 837 571zł (1 252 087 zł)	1 918 816 zł (1 437 854 zł)	2 310 032 zł (1 619 786 zł)	1 871 562 zł (754 868 zł)

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach.

W 2020 roku z usług opiekuńczych skorzystało 423 podopiecznych, natomiast w 2021 roku 401 osób. Na podstawie przytoczonych danych można zaobserwować, że na przestrzeni lat liczba osób korzystających z usług opiekuńczych była na podobnym poziomie.

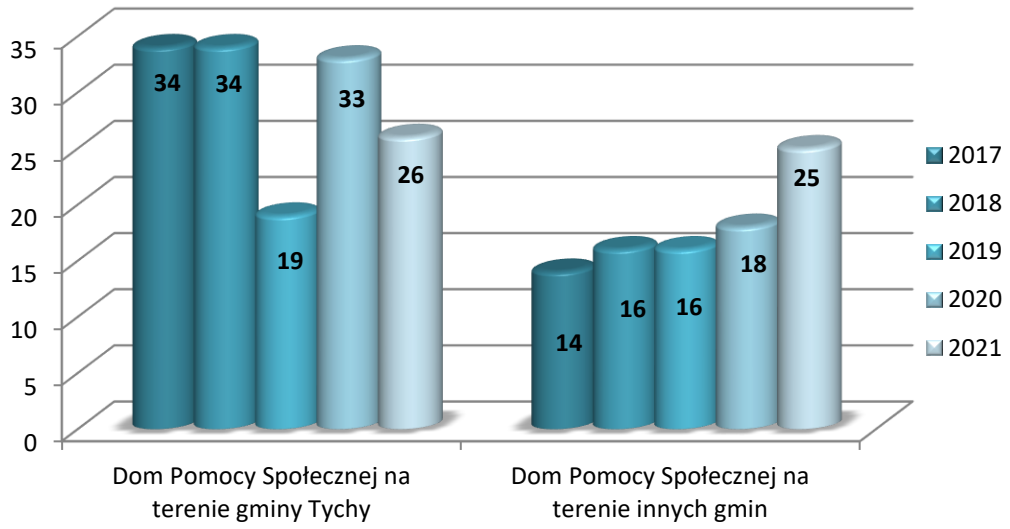
Tabela numer 5: Statystyka specjalistycznych usług opiekuńczych.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	47	57	61	64	103
Liczba godzin	8 508	8 041	7 479	12 495	16 872
Kwota świadczeń (kwota świadczeń bez odpłatności klienta)	110 604 zł (70 825 zł)	160 016 zł (94 254 zł)	148 832 zł (74 846 zł)	471 073 zł (403 169 zł)	669 620 zł (507 589 zł)

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach.

W związku z brakiem możliwości zapewnienia wszystkim osobom starszym i niepełnosprawnym wystarczającej liczby godzin usług opiekuńczych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kieruje osoby wymagające opieki do Domów Pomocy Społecznej. W roku 2021 odnotowano spadek w liczbie osób umieszczonych w DPS-ach na terenie gminy Tychy. Liczba takich osób wynosiła 26, natomiast w latach poprzednich tj. 2020 - 33 osób, 2019 - 19 oraz 2018 i 2017 - 34 osoby. Z kolei w DPS-ach na terenie innych gmin w roku 2021 umieszczono 25 tyszan, znacznie więcej niż w latach poprzednich tj. 2020 - 18 osób, 2019 i 2018 - 16 tyszan oraz w 2017 - 14 tyszan.

Wykres numer 4: Osoby starsze i niepełnosprawne skierowane do Domów Pomocy Społecznej w latach 2017-2021.

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach.

Świadczeniem pieniężnym przysługującym osobom niepełnosprawnym niezależnie od kryterium dochodowego jest zasiłek pielęgnacyjny. Według danych zawartych w sprawozdaniach z realizacji zadań pomocy społecznej w mieście z zasiłku pielęgnacyjnego w 2021 roku skorzystało 24 558 osób z orzeczoną niepełnosprawnością.
W przedstawionym poniżej zestawieniu danych można zaobserwować nieznaczny spadek liczby osób korzystających z zasiłku pielęgnacyjnego w stosunku do lat poprzednich.

Tabela numer 6: Statystyka zasiłku pielęgnacyjnego.

	2017	2018	2019	2020	2021
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka	7 899	8 118	8 365	8 519	8 394
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	9 181	8 502	8 631	8 293	7 282
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli powstała przed 21 rokiem życia	7 636	7 909	8 345	8 876	8 8882
Razem	**24 716**	**24 529**	**25 341**	**25 688**	**24 558**

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał w 2021 roku świadczenia pielęgnacyjne przeznaczone w szczególności dla rodzica opiekującego się dzieckiem niepełnosprawnym, z tytułu niepodejmowania lub rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla 4 612 osób oraz specjalny zasiłek opiekuńczy przeznaczony dla osoby z rodziny, która opiekuje się osobą niepełnosprawną i rezygnuje z zatrudnienia dla 118 osób. Z pozyskanych danych wynika, że w roku 2021 zanotowano wzrost przyznawanych świadczeń pielęgnacyjnych, natomiast w przypadku specjalnego zasiłku opiekuńczego można zaobserwować niewielki spadek w stosunku do lat poprzednich. Z diagnozy MOPS-u wynika, że niepełnosprawność jest jedynym z najczęściej występujących powodów trudnej sytuacji życiowej mieszkańców.

Tabela numer 7: Zestawienie przyznanych świadczeń pielęgnacyjnych oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego.

	2017	2018	2019	2020	2021
Świadczenie pielęgnacyjne	3894	4013	4093	4 257	4 612
Specjalny zasiłek opiekuńczy	244	329	290	250	118

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach.

3. EDUKACJA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Podstawowym aktem prawnym regulującym kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej jest ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, która zapewnia w szczególności:

- realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci do wychowania i opieki odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;
- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami.

Na mocy prawa każdemu dziecku z niepełnosprawnością należy stworzyć warunki niezbędne do jego rozwoju edukacyjnego bez względu na poziom rozwoju czy dysfunkcje. Niezbędne w tym celu jest dostosowanie sposobu nauczania do możliwości psychofizycznych dzieci oraz zapewnienia im możliwość korzystania z pomocy psychologiczno–pedagogicznej, jak i zajęć wczesnego wspomagania rozwoju.
Oferta edukacyjna dedykowana dzieciom i młodzieży powinna przyczyniać się do pobudzenia rozwoju psychoruchowego i społecznego dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności począwszy od nauczania przedszkolnego, poprzez szkołę podstawową, średnią oraz wyższą.
Na przestrzeni ostatnich lat odnotowuje się znaczny wzrost liczby wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, w szczególności ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera.
Liczbę wydanych orzeczeń ze względu na rodzaj niepełnosprawności przedstawia poniższa tabela.

Tabela numer 8: Statystyka wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

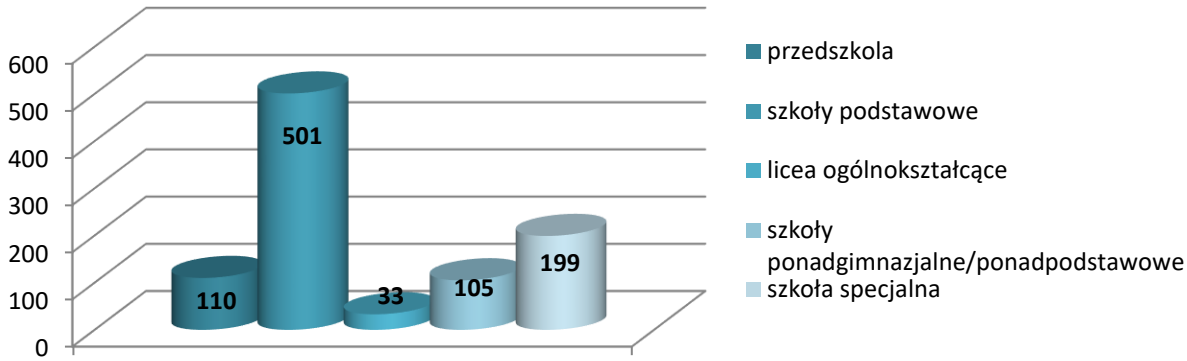
Rodzaj wydanego orzeczenia	Rok szkolny 2017/2018	Rok szkolny 2018/2019	Rok szkolny 2019/2020	Rok szkolny 2020/2021
Niesłyszący i słabosłyszący	26	20	30	22
Niewidomi i słabowidzący	6	7	2	9
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	39	101	70	96
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym	10	8	10	7

Niepełnosprawność ruchowa, w tym afazja	74	44	93	97
Autyzm, w tym zespół Aspergera	121	153	161	175
Niepełnosprawność sprzężona	53	62	78	103
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	13	15	3	5
Łączna liczba wydanych orzeczeń	**342**	**410**	**447**	**514**

Źródło: Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tychach

W roku szkolnym 2020/2021 Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tychach wydała łącznie 514 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Na przestrzeni lat zauważyć można tendencję wzrostową. Liczba orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w stosunku do lat poprzednich spadła tylko w przypadku orzeczeń wydawanych dzieciom niesłyszącym i słabo słyszącym. Niewielki spadek odnotowano również przy orzeczeniach wydawanych dzieciom niepełnosprawnym intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Z kolei największy wzrost w liczbie wydanych orzeczeń występuje w przypadku niepełnosprawności intelektualnej w stopniu lekkim oraz niepełnosprawności sprzężonej.

Wykres numer 5: Liczba dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w publicznych szkołach i przedszkolach – w roku szkolnym 2020/2021.

Źródło: Dane Miejskiego Centrum Oświaty z systemu OSON (System Kontroli Obowiązku Szkolnego).

Stale wzrastająca liczba uczniów posiadających specjalne potrzeby edukacyjne wymaga ciągłego doskonalenia i poszerzania kwalifikacji nauczycieli na wszystkich etapach edukacyjnych, w szczególności w placówkach nieposiadających oddziałów integracyjnych. Takie działania pozwolą zapewnić dzieciom właściwe warunki kształcenia i optymalne warunki rozwoju, niezależnie od typu placówki, do której uczęszczają. Poniższa tabela przedstawia liczbę wydanych orzeczeń z podziałem na rodzaj niepełnosprawności na danym etapie edukacji.

Tabela numer 9: Statystyka wydanych orzeczeń ze względu na rodzaj niepełnosprawności na podstawie roku szkolnego 2020/2021.

Rodzaj wydanego orzeczenia	Dzieci do 3 lat	Dzieci przedszkolne	Uczniowie Szkół Podstawowych	Uczniowie szkół ponadpodstawowych	Młodzież nie ucząca się	Ogółem
Niesłyszących i słabo słyszących	0	7	153	0	0	**22**
Niewidomych i słabowidzących	0	1	8	0	0	**9**
Upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim	0	31	61	4	0	**96**
Upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym	0	2	4	1	0	**7**
Niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją	6	50	39	2	0	**97**
Autyzmem, w tym zespół Aspergera	7	54	101	13	0	**175**
Z niepełnosprawnościami sprzężonymi	0	31	70	2	0	**103**
Zagrożonych niedostosowaniem społecznym	0	0	5	0	0	**5**
Razem	25	176	303	22	0	**514**
Orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim	1	0	4	4	0	**9**

Źródło: Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tychach

W celu zapewnienia dzieciom niepełnosprawnym, właściwych warunków kształcenia oraz optymalnych warunków rozwoju, tyscy nauczyciele stale zdobywają dodatkowe kwalifikacje na studiach podyplomowych i kursach kwalifikacyjnych w specjalnościach: oligofrenopedagogika, surdopedagogika, tyflopedagogika, logopedia, terapia pedagogiczna, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, praca z dzieckiem autystycznym (z zespołem Aspergera), rewalidacja. Liczbę uczniów wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki na przestrzeni ostatnich czterech lat szkolnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela numer 10: Liczba dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w tyskich placówkach na przestrzeni ostatnich 4 lat szkolnych.

Placówka	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Przedszkola	118	114	104	104
Szkoły podstawowe	391	450	475	503

Gimnazja/Oddziały gimnazjalne w szkołach	78	32	x	x
Licea ogólnokształcące	21	20	20	32
Szkoły ponadgimnazjalne/ponadpodstawowe	35	38	57	75
Szkoła specjalna	205	198	212	198
Razem	**848**	**852**	**868**	**912**

Źródło: Dane Miejskiego Centrum Oświaty z systemu OSON (System Kontroli Obowiązku Szkolnego).

Na przestrzeni ostatnich 4 lat można zaobserwować wzrost liczby dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w tyskich placówkach. Najwięcej uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego odnotowuje się na poziomie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2020/2021 ogólna liczba dzieci z orzeczeniem wynosiła 912, w tym aż ponad połowa to uczniowie szkół podstawowych – 503 osób. Najmniej dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wykazanych jest na etapie szkoły średniej. W roku szkolnym 2020/2021 liczba takich osób wynosiła 32. W podziale na rodzaj niepełnosprawności uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2020/2021 znaczną przewagę liczbową odnotowuje się przy dzieciach z autyzmem i zespołem Aspergera oraz osobach z niepełnosprawnością ruchową, w tym afazją. Na 3 miejscu znajdują się uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Cały podział przedstawia tabela nr 11.

Tabela numer 11: Liczba uczniów w placówkach z podziałem na rodzaj niepełnosprawności ucznia w roku szkolnym 2020/2021.

	Przedszkola	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe	Razem
Niepełnosprawność sprzężona	9	45	8	**62**
Niedostosowanie społeczne	0	0	0	**0**
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	0	1	0	**1**
Niepełnosprawność ruchowa, w tym afazja	53	127	8	**188**
Autyzm, w tym zespół Aspergera	34	214	61	**309**
Słabowidzący	4	19	5	**28**
Niesłyszący	0	0	0	**0**
Słabosłyszący	7	56	24	**87**

Upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim	21	110	15	**146**
Upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym	1	5	0	**6**

Źródło: Dane Miejskiego Centrum Oświaty z Systemu Informacji Oświatowej i arkuszy organizacyjnych szkół.

Ponadto w Zespole Szkół Specjalnych nr 8 w Tychach – w roku szkolnym 2020/2021 naukę pobierało 199 uczniów posiadających orzeczenie o niepełnosprawności:

1. Szkoła Podstawowa Specjalna nr 12 - 130 uczniów
2. Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna nr 5 - 31 uczniów
3. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do pracy -37 uczniów.

Rolą szkół i placówek oświatowych jest zapewnienie dzieciom i uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, odpowiedniej organizacji nauki w oddziałach ogólnodostępnych, integracyjnych czy też specjalnych. Jest to zadanie szczególnie istotne, jako że odnotowuje się wzrost liczby dzieci uczęszczających do tyskich szkół i przedszkoli, posiadających orzeczenie o specjalnych potrzebach edukacyjnych z poradni psychologiczno – pedagogicznych.

Tabela numer 12: Liczba oddziałów integracyjnych w tyskich placówkach na przestrzeni ostatnich 4 lat szkolnych

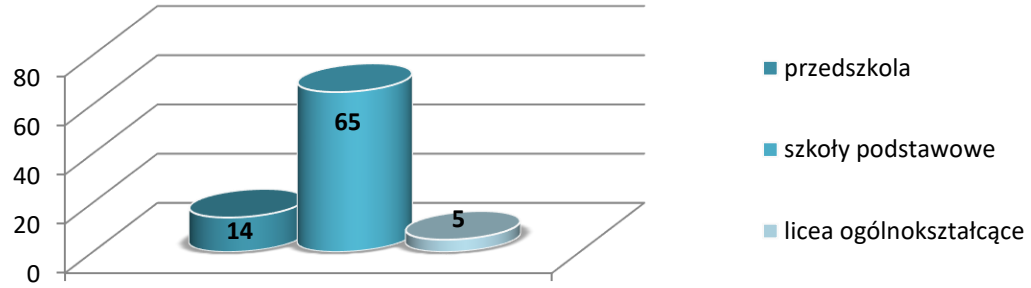
Placówka	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Przedszkola	14	14	14	14
Szkoły podstawowe	50	61	62	65
Gimnazja/oddziały gimnazjalne w szkołach	9	4	x	x
Szkoły ponadpodstawowe	4	4	6	5
Razem	78	83	82	84

Źródło: Arkusze organizacyjne szkół, system planowania i zarządzania OSON (dane Miejskie Centrum Oświaty).

Z danych zawartych w tabeli numer 12 wynika, iż na przestrzeni ostatnich lat liczba oddziałów integracyjnych w tyskich placówkach zmienia się nieznacznie. W roku szkolnym 2020/2021 było ich 84. Wciąż najwięcej oddziałów integracyjnych mieści się w szkołach podstawowych, które stanowią ¾ wszystkich oddziałów, dokładnie 65. Natomiast najmniej oddziałów liczą szkoły ponadpodstawowe - 5. Ta niska liczba wynika z ograniczonych możliwości kształcenia uczniów niepełnosprawnych po ukończeniu szkoły podstawowej. W ofercie tyskich szkół ponadpodstawowych oddziały integracyjne są dostępne w jednym liceum ogólnokształcącym. W technikach i zasadniczych szkołach zawodowych brak jest oddziałów integracyjnych.

W roku szkolnym 2020/2021na 84 oddziały integracyjne przypadało 418 miejsc. Statystykę oddziałów integracyjnych i miejsc w oddziałach integracyjnych w publicznych przedszkolach i szkołach w danym roku szkolnym przedstawia poniższy wykres. Zauważyć można niewielki wzrost w porównaniu do roku poprzedniego, wówczas funkcjonowało takich oddziałów 406.

Wykres numer 6: Liczba oddziałów integracyjnych w tyskich placówkach w roku szkolnym 2020/2021.

Źródło: Arkusze organizacyjne szkół, dane Miejskiego Centrum Oświaty z systemu OSON (System Kontroli Obowiązku Szkolnego).

Na przestrzeni ostatnich czterech lat największą liczbę miejsc w oddziałach integracyjnych odnotowuje się w szkołach podstawowych, w ostatnim roku również zanotowano najwyższy wzrost – 325 miejsc.

W poprzednich latach gimnazja posiadały kolejno 45 miejsc w roku szkolnym 2017/2018 oraz 20 miejsc w roku szkolnym 2018/2019. Z kolei na poziomie szkoły ponadpodstawowej zauważyć można niewielki spadek w liczbie miejsc. Pełną statystykę oddziałów integracyjnych wraz z miejscami w tyskich placówkach publicznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela numer 13: Statystyka oddziałów integracyjnych i miejsc w oddziałach integracyjnych w publicznych przedszkolach i szkołach w latach 2017- 2021.

Rodzaj placówki	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
	Oddziały integracyjne / Liczba miejsc	**Oddziały integracyjne / Liczba miejsc**	**Oddziały integracyjne / Liczba miejsc**	**Oddziały integracyjne / Liczba miejsc**
Przedszkola	14 / 66	14 / 66	14 / 66	14 / 68
Szkoły podstawowe	50 / 250	61 / 305	62 / 310	65 / 325
Gimnazja	9 / 45	4 / 20	nie dotyczy	
Szkoły ponadpodstawowe	4 / 20	4 / 20	6 / 30	5 / 25

Razem	**77 / 381**	**83 / 411**	**82 / 406**	**84 / 418**

Źródło: Arkusze organizacyjne szkół (dane Miejskiego Centrum Oświaty).

Najwięcej uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego odnotowuje się na I i II etapie edukacji, dlatego też na poziomie szkoły podstawowej pojawia się największe zapotrzebowanie na kształcenie w oddziałach integracyjnych. Uczeń z niepełnosprawnością objęty jest w szkole kształceniem specjalnym na podstawie orzeczenia wydanego przez poradnię psychologiczno - pedagogiczną. Rodzice bądź prawni opiekunowie dzieci nie mają obowiązku przedkładać w placówce oświatowej otrzymanego przez dziecko orzeczenia i tym samym korzystać z dodatkowych zajęć wynikających z orzeczenia. System edukacyjny daje możliwość wyboru rodzicom szkoły dla dziecka, a na szkołę nakłada obowiązek zapewnienia odpowiedniego wsparcia, pomocy, rewalidacji, dostosowania do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia. Edukacja może przebiegać w szkole ogólnodostępnej, integracyjnej bądź specjalnej, w zależności, którą z nich wybiorą rodzice. Oddziały integracyjne i specjalne w tyskich szkołach dostosowywana są do liczby dzieci legitymujących się orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Nadmienić jednak należy, że duża część dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego kształci się również w oddziałach ogólnodostępnych, w których konieczna jest specjalna organizacja nauki i dostosowanie metod pracy do potrzeb uczniów.

Tabela numer 14: Statystyka wydawanych opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju.

	Rok szkolny 2017/2018	Rok szkolny 2018/2019	Rok szkolny 2019/2020	Rok szkolny 2020/2021
Wczesne wspomaganie rozwoju	**214**	**270**	**267**	**270**

Źródło: Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Tychach

W roku szkolnym 2020/2021 Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Tychach wydała 270 opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju. Odnotowano wówczas niewielki wzrost liczby wydawanych opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju. Można stwierdzić zatem, że pozostaje on na podobnym poziomie jak w poprzednim roku szkolnym.
Dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego otrzymują wsparcie w formie dodatkowych zajęć prowadzonych przez specjalistów tzw. zajęć rewalidacyjnych, podczas których realizowane są zalecenia wskazane w orzeczeniu przez poradnię psychologiczno - pedagogiczną. Natomiast dzieci do osiągnięcia wieku szkolnego, posiadające opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydaną przez poradnię psychologiczno -pedagogiczną, otrzymują wsparcie w formie zajęć wczesnego wspomagania rozwoju.

W roku szkolnym2020/2021 tego typu zajęcia były realizowane w czterech tyskich publicznych placówkach: Przedszkolu nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi, Przedszkolu nr 29 z Oddziałami Integracyjnymi, Przedszkolu Specjalnym „Zaczarowany Ogród" oraz w Zespole Szkół Specjalnych nr 8.

Tabela numer 15: Liczba godzin zajęć dodatkowych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w publicznych przedszkolach i szkołach w roku szkolnym 2020/2021 na podstawie opinii i orzeczenia z poradni psychologiczno - pedagogicznej.

Rodzaj zajęć wspierających	Liczba uczniów wspieranych/uprawnionych do korzystania z zajęć	Średnia liczba godzin zajęć realizowanych w roku szkolnym 2020/2021
Wczesne wspomaganie rozwoju	87	147,75
Zajęcia rewalidacyjne	912	1 168
Razem	**999**	**1 315,75**

Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej i arkuszy organizacyjnych szkół (dane Miejskie Centrum Oświaty).

W szkołach i przedszkolach dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych organizuje się pomoc psychologiczno - pedagogiczną. Pomoc udzielana jest m.in. poprzez realizację zajęć logopedycznych, korekcyjno - kompensacyjnych, terapeutycznych takich jak np. terapia ręki, terapia metodą Tomatisa, biofeedback, czy terapia metodą Warnkego.

Tabela numer 16: Specjalistyczne zajęcia dodatkowe wspierające uczniów w roku szkolnym 2020/2021.

Liczba uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w roku szkolnym 2020/2021				Średnia tygodniowa liczba godzin przeznaczona na dodatkowe zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej
Na podstawie orzeczeń wydanych przez poradnię psychologiczno - pedagogiczną	Na podstawie opinii wydanych przez poradnię psychologiczno - pedagogiczną	Z innych przyczyn	Pomoc udzielona w formie dodatkowych godzin wczesnego wspomagania	
912	1 460	1 816	2 138	760,5 h

Źródło: Informacje ze szkół i dane z systemu PABS (Planowanie Arkusza Organizacji i Budżetu Szkoły, dane Miejskie Centrum Oświaty)

W szkole dzieci uczą się współpracy, działania w grupie, rywalizacji, doświadczają sukcesów i porażek. Doświadczają trudności i wyzwań. Takim wyzwaniem dla ucznia i nauczyciela jest m.in. przebywanie z osobami niepełnosprawnymi. W każdej szkole zatrudniony jest pedagog lub psycholog szkolny, który przy wsparciu wychowawców klas oraz pracowników poradni psychologiczno - pedagogicznej może opracować i wdrażać programy mające na celu uświadamianie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych, przełamywanie stereotypów i propagowanie idei tolerancji i integracji.

Większość uczniów z niepełnosprawnościami potrzebuje wsparcia w procesie edukacji, szczególnie w aspekcie jej włączającego charakteru. Wśród uczniów z niepełnosprawnościami są i tacy, którym liczne dysfunkcje rozwojowe i stopień ich zaburzeń bardzo utrudniają funkcjonowanie społeczne, zaś bariery środowiskowe są tak duże, że nie sposób ich zniwelować. W przypadku oddziałów ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęte dzieci i uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera lub niepełnosprawności sprzężone, na podstawie rozporządzenia MEN z dnia 24 sierpnia 2017r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, obowiązkowe jest dodatkowe zatrudnianie specjalistów realizujących wsparcie dla tych dzieci.

Na mocy przepisów oświatowych, szkoły realizują doradztwo zawodowe przez prowadzenie zaplanowanych i systematycznych działań mających na celu wspieranie uczniów i słuchaczy w procesie podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych. Bardzo istotnym elementem pracy doradcy zawodowego na rzecz grupy młodzieży z niepełnosprawnościami są spotkania organizowane dla uczniów i rodziców, podczas których np. specjaliści z poradni psychologiczno - pedagogicznych przedstawiają i omawiają związek zachodzący między przydatnością zawodową, a chorobą lub zapadalnością na niektóre schorzenia. Na spotkaniach prezentowane są informacje o ograniczeniach będących następstwem chorób, prawach dziecka i rodziców, zakresie doradztwa prowadzonego przez poradnie, procedurach i formach pomocy wynikających z obowiązujących przepisów. Efektem spotkań może być większa świadomość rodziny dotycząca uwzględniania czynnika zdrowotnego w decyzjach zawodowych dzieci.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku nastąpił wzrost poziomu wykształcenia ludności Polski, w tym najbardziej dynamiczny wzrost w grupie osób z wykształceniem wyższym (z 9,9% w 2002 r. do 17% w 2011 r.). To pozytywne zjawisko można obserwować także wśród osób niepełnosprawnych. Stopniowo wzrastał udział osób niepełnosprawnych z wykształceniem zawodowym z 29,3% w 2008 r. do 31,8% w 2012 r., co najmniej średnim z 31.8% w 2008 r., do 35,5% w 2012 r. i wyższym z 6,1% do 7,5%[4].

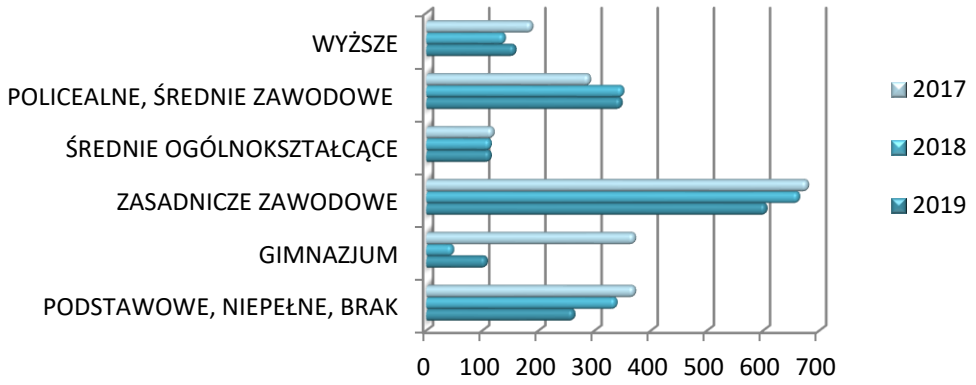
Spośród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej w 2017 roku największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 32,7% tj. 1 017 tys. osób, kolejną grupą były osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niepełnym podstawowym oraz bez wykształcenia - 28,8% tj. 897 tys. osób. Osoby

[4] http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,78,dane-demograficzne

z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym stanowiły 21,8% tj. 678 tys. osób, natomiast osoby z wykształceniem wyższym - 9,3% tj. 291 tys. osób. Najmniejszą grupą były osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 7,4% tj. 232 tys. osób.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym największą grupą w roku 2019 stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 38,0% tj. 604 tys. osób, kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym -23,2% tj. 368 tys. osób, osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym - 21,8% tj. 346 tys. osób. Natomiast osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 9,9% tj. 157 tys. osób. Najmniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 7,1% tj. 113 tys. osób.[5]

Wykres numer 7: Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym według wykształcenia w latach 2017 – 2019.

Źródło: Dane na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności

Relatywnie niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest w dużej mierze związany z ich strukturą wiekową i ogólnym zjawiskiem niższego poziomu wykształcenia wśród starszych roczników. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest związany również z miejscem zamieszkania. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym mieszkających w miastach wykształcenie wyższe w roku 2019 posiadało 13,7%, a zamieszkujących tereny wiejskie - 5,0%. Policealne i średnie zawodowe wykształcenie posiadało 24,6% osób niepełnosprawnych mieszkających w miastach oraz 18,0% niepełnosprawnych mieszkańców wsi. Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiadało 8,9% niepełnosprawnych mieszkańców miast oraz 4,7% niepełnosprawnych mieszkańców terenów wiejskich. W miastach natomiast udział osób niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym wynosił 34,7%, a we wsiach - 42,3%. Udział osób

[5]Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2019r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

z wykształceniem gimnazjalnym i niższym wśród niepełnosprawnych mieszkańców miast sięgał 18,1%, a wsi - 30,0%.[6]

4. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wskazują, że w 2019 roku w porównaniu z rokiem poprzednim współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wzrósł i uplasował się na poziomie 28,8%. Dodatkowo w roku 2019 zanotowano obniżenie poziomu stopy bezrobocia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym do poziomu 6,5%.
Na przestrzeni lat zauważa się też zmiany w kierunku wzrostu wskaźnika zatrudnienia, który w 2019 roku wyniósł 16,0%. W roku 2019 liczba aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym liczyła 458 tys., z czego 425 tys. stanowiły osoby pracujące, a 33 tys. osoby bezrobotne.

Mimo pozytywnych zmian w zakresie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych na przestrzeni lat – ich aktywność zawodowa nadal znacząco odbiega od aktywności zawodowej osób sprawnych. W 2019 roku współczynnik aktywności zawodowej osób sprawnych w wieku produkcyjnym wynosił 81,0%, wskaźnik zatrudnienia 78,4%, a stopa bezrobocia 3,4%. Różnica między wskaźnikiem zatrudnienia osób sprawnych a niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wyniosła 65 pkt. proc., a między stopą bezrobocia tych dwóch grup – 3,1 pkt. proc.

Dla osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej powyższe wskaźniki w 2019 roku kształtowały się następująco: współczynnik aktywności zawodowej – 28,8%, wskaźnik zatrudnienia – 26,8%, stopa bezrobocia – 7,2%.

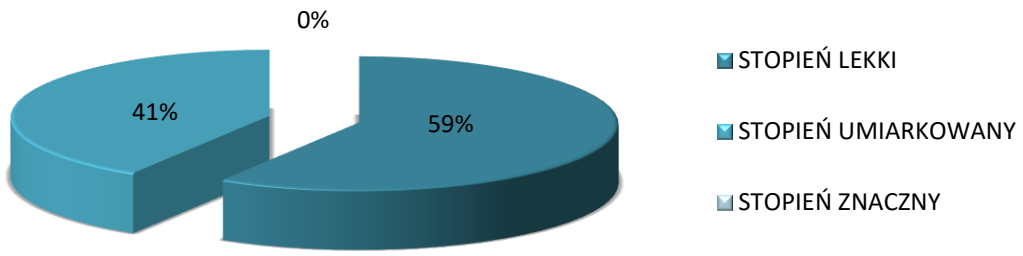
Analizując dane Powiatowego Urzędu Pracy w Tychach dotyczące zarejestrowanych bezrobotnych, zauważyć można, że od roku 2016 liczba zarejestrowanych niepełnosprawnych systematycznie spada. W czerwcu 2020 roku odsetek zarejestrowanych niepełnosprawnych mieszkańców miasta Tychy spadł o 3,5 pkt. procentowe w stosunku do roku 2016 i wynosił 5,8% ogółu zarejestrowanych. W 2016 roku liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tychach wynosiła 200, co stanowiło 9,3% ogółu (2 155 osób), natomiast w 2020 roku liczba ta wynosiła 110 osób niepełnosprawnych do 1 903 osób

[6]Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2019r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

bezrobotnych ogółem. Dane na dzień 30 listopada 2021 r. pokazują, że odsetek ten wynosi 8,3% - liczba osób wynosiła 119 do 1 441 osób bezrobotnych ogółem.
Analogicznie spadła liczba niepełnosprawnych kobiet zarejestrowanych jako bezrobotne. Na koniec roku 2016 w urzędzie zarejestrowanych było 108 niepełnosprawnych kobiet, a w 2010 roku liczba ta wynosił 47. Od 2016 zmniejszył się również odsetek niepełnosprawnych kobiet w stosunku do ogółu i spadł on o 14,91pkt. procentowe (koniec 2016 r. 54 %, koniec 2021 r. 39,5 %).

Analizując strukturę osób zarejestrowanych według stopnia niepełnosprawności zauważyć można znaczną przewagę osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim – 58,8%. Stopień umiarkowany to 41,2%, natomiast w roku 2021 nie zarejestrowano osoby niepełnosprawnej w stopniu znacznym. Podobne proporcje zauważalne były również w latach poprzednich. Ważną informacją jest również podział osób niepełnosprawnych ze względu na poziom wykształcenia. Najliczniejsza grupa to osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 33,6%. Następnie osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 26,9%, z wykształceniem średnim 13,6%, policealnym, średnim zawodowym 16,0% oraz wyższym tylko 6,7%. Również w tym przypadku zauważyć można, że podobne proporcje występowały w latach poprzednich.
W roku 2021 do Powiatowego Urzędu Pracy wpłynęło 118 oferty pracy dla osób niepełnosprawnych.

Wykres numer 8: Struktura osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tychach według stopnia niepełnosprawności w roku 2021.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Tychach

5. ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ I ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

Na podstawie danych sprawozdawczych od wojewodów w czerwcu 2021 r. funkcjonowało 780 zakładów pracy chronionej zatrudniających 120 496 tys. osób w tym 93 699 osób

niepełnosprawnych. Udział osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu ogółem w zakładach pracy chronionej wynosił 77,8%. W województwie śląskim (na dzień 30.06.2021 r.) funkcjonuje 92 zakładów pracy chronionej zatrudniających ok. 11 000 osób z niepełnosprawnościami. Wśród zatrudnionych niepełnosprawnych, osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 9,01%, osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 65,45% oraz z lekkim stopniem niepełnosprawności – 25,45%. W roku 2020 funkcjonowało 797 zakładów pracy chronionej, w tym 96 znajdujących się w województwie śląskim, a zatrudnienie osób niepełnosprawnych wynosiło 128 988, na Śląsku 14 455. W zakładach pracy chronionej było zatrudnionych 100 079 osób z niepełnosprawnościami. Wśród zatrudnionych niepełnosprawnych osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 8,6%, osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności – 70,2% oraz z lekkim stopniem niepełnosprawności – 21,2%.

Na przestrzeni lat zauważyć można widoczny spadek liczby funkcjonujących zakładów pracy chronionej. Poniższa tabela (numer 17) przedstawia ilość zakładów pracy chronionej oraz liczbę osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach w ostatnich 4 latach.

Tabela numer 17: Statystyka liczby zakładów pracy chronionej i liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach w skali kraju i województwa.

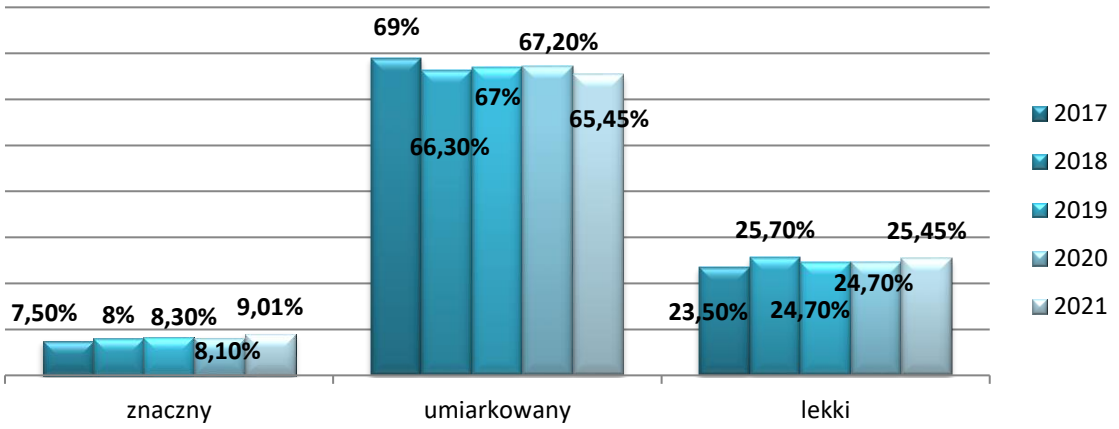
		2017	2018	2019	2020	2021
Liczba zakładów pracy chronionej	ogółem	1 038	922	867	797	780
	Śląsk	114	106	100	96	92
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	ogółem	129 195	113 776	107 903	128 988	93 699
	Śląsk	13 487	11 690	10 616	14 455	11 000

Źródło: http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,84,dane-dotyczace-zakladow-pracy-chronionej

Wykaz zakładów pracy chronionej województwa śląskiego (stan na 30.06.2021 r.) w gminie Tychy wskazuje 5 takich zakładów:

1. P.P.U. „Hallo Fadom” Gustaw Staniek i Stefan Wach Spółka Jawnaul. Przemysłowa 55,
2. „Termoplastyka” sp. z o.o.ul. Glinczańska 9,
3. „PROTECTION” Ochrona Mienia Spółka z o.o.ul. Budowlanych 166,
4. „JAWI” P.U.D.i O.M. Sp. z o.o. ul.Przemysłowa 52,
5. Rumtex Spółka z o.o.ul. Przemysłowa 74A.

Wykres numer 18: Struktura osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej w województwie śląskim według stopnia niepełnosprawności.

Źródło: https://niepelnosprawni.gov.pl/p,84,dane-dotyczace-zakladow-pracy-chronionej

Zakład aktywności zawodowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.[7]W grudniu 2019 r. na rynku pracy funkcjonowało 124 zakładów aktywności zawodowej, które zatrudniały ogółem 7,1 tys. osób, w tym 5,5 tys. osób niepełnosprawnych. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w stosunku do ogółu pracowników zatrudnionych w tych zakładach wynosiło 76,3%.Wśród pracowników niepełnosprawnych osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 59%, z umiarkowanym – 40,4%, a z lekkim – 0,6%. Osoby ze schorzeniami specjalnymi stanowiły 69,8% grupy niepełnosprawnych pracowników, a osoby bez schorzeń specjalnych 30,2%.[8]

Pod koniec czerwca 2021 roku funkcjonowało 126 zakładów aktywności zawodowej, zatrudniających 7 735 osób. Udział osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu ogółem w tych zakładach wynosił 76,5%, tj. 5 921 osób. Wśród pracowników niepełnosprawnych osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 57,8%, z umiarkowanym – 41,6%, a z lekkim – 0,6 %. W skali kraju zanotowano widoczny wzrost zarówno liczby zakładów aktywności zawodowej, jak również liczby zatrudnionych w nich osób niepełnosprawnych. W województwie śląskim liczba zakładów aktywności zawodowej na przestrzeni lat nie uległa zmianie i wynosi 14, natomiast liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w śląskich zakładach aktywności zawodowej stale wzrasta.

[7] http://niepelnosprawni.gov.pl/p,73,zaklady-aktywnosci-zawodowej

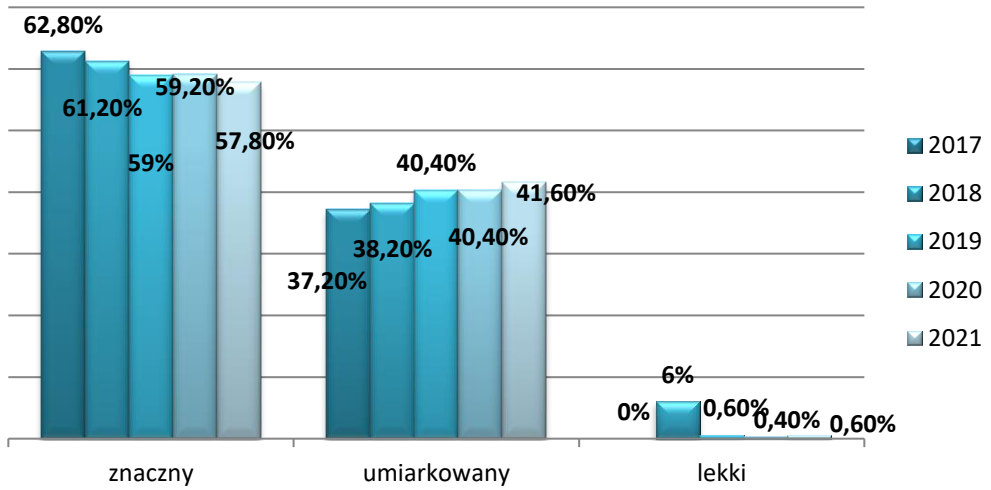
[8] Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2019r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

Tabela numer 19: Statystyka liczby zakładów aktywności zawodowej i liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w skali kraju.

		2017	2018	2019	2020
Liczba zakładów aktywności zawodowej	ogółem	108	116	124	127
	Śląsk	13	14	14	14
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	ogółem	4 5047	5 069	5 492	5 820
	Śląsk	615	660	702	717

Źródło: http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,85,dane-dotyczace-zakladow-aktywnosci-zawodowej

Wykres numer 10: Struktura osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej w województwie śląskim według stopnia niepełnosprawności.

Źródło: http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,85,dane-dotyczace-zakladow-aktywnosci-zawodowej

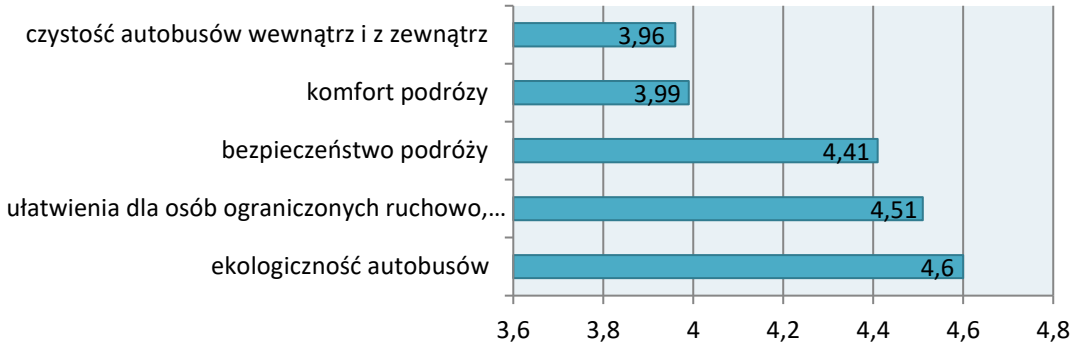
6. TRANSPORT PUBLICZNY

Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Tychach dysponuje środkami transportu, które są nowoczesne, ekonomiczne, ergonomiczne i przyjazne dla środowiska naturalnego. Co najważniejsze, autobusy są bezpieczne i dostosowane do potrzeb pasażerów o ograniczonej sprawności ruchowej, jak np. osoby niepełnosprawne, starsze oraz matki z dziećmi w wózkach. Cały tabor komunikacji miejskiej jest przystosowany do przewozu osób na wózkach. Każda osoba niepełnosprawna może liczyć na pomoc kierowcy przy wejściu do autobusu oraz przy jego opuszczaniu. Kierowca zobowiązany jest otworzyć specjalną rampę, po której bezpiecznie można wjechać wózkiem do środka. Pojazdy PKM posiadają specjalnie oznaczone miejsca z pasami oraz przyciski dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej posiada autobusy wyposażone w zapowiadanie głosowe przystanków. Jest to ogromne ułatwienie dla osób niedowidzących oraz niewidomych.

Również tablice świetlne z wyraźnym numerem i kierunkiem linii pomagają w orientacji osobom borykającym się z problemami ze wzrokiem. W 2019 roku pasażerowie ocenili bardzo korzystnie kwestię ułatwień dla osób ograniczonych ruchowo, niepełnosprawnych, starszych oraz opiekunów małych dzieci.

Wykres numer 11: Ocena pasażerów w skali od 1 do 5 - dane z 2019 roku.

Źródło: Raport z badania zadowolenia pasażerów podróżujących autobusami Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej sp. z o.o. W Tychach (okres badań: 2019 r.)

W mieście komunikację zbiorową organizuje Zarząd Transportu Metropolitalnego, który zapewnia możliwość bezpłatnego podróżowania osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom na podstawie odpowiednich, dokumentów. Z bezpłatnego przewozu mogą korzystać:

- dzieci i młodzież z niepełnosprawnością do dnia 18 urodzin,
- osoby z niepełnosprawnością uczęszczające do przedszkola, szkoły albo do ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym,
- osoby niewidome i ociemniałe,
- osoby całkowicie niezdolne do pracy samodzielnej egzystencji, osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji lub uznane za niepełnosprawne w stopniu znacznym,
- opiekunowie osób, o których mowa w powyższych punktach tylko w przypadku, gdy towarzyszą tym osobom w podróży (uprawnienie dotyczy tylko jednej osoby będącej opiekunem),
- osoby, które ukończyły 70 rok życia

7. KULTURA, SPORT I REKREACJA = INTEGRACJA

Bardzo ważną rolę w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami oraz włączania ich do życia społecznego, odgrywa dostęp sportu, kultury oraz rekreacji. Tego typu działania zwiększają aktywność niepełnosprawnych i przyspieszają proces ich integracji społecznej.

Muzeum Miejskie w Tychach oraz Tyska Galeria Sportu Oddział Muzeum Miejskiego w Tychach posiadają pełną dostępność architektoniczną dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Muzeum Miejskie jest dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami dzięki windzie, która pozwala na bezpieczne przedostanie się na 1 piętro budynku, na którym znajduje się część administracyjna.
Tyska Galeria Sportu znajduje się na Stadionie Miejskim w Tychach, na 2 piętrze. Galeria również jest dostosowana dla osób z niepełnosprawnościami poprzez windę, która pozwala na pominięcie schodów, mogących stanowić przeszkodę komunikacyjną. Tyska Galeria Sportu posiada także dostosowaną toaletę.

Miejska Biblioteka Publiczna to tyska skarbnica wiedzy i kultury. Formą pracy i działania biblioteki na rzecz osób chorych, niepełnosprawnych, seniorów i innych osób z grup tzw. wykluczonych jest stała współpraca z tyskim kołem Polskiego Związku Osób Niewidomych. Raz w miesiącu w dziale muzycznym i książki mówionej odbywa się wydarzenie w ramach stałego cyklu „Spotkanie z muzyką", w ciągu roku jest to około 10 spotkań. Biblioteka posiada specjalne zbiory dla czytelników z niepełnosprawnościami tj. książki mówione i audiobooki (w tym w formacie Daisy) – około 4 500 egzemplarzy, książki ze specjalną, dużą czcionką – około 30 egzemplarzy. W ofercie biblioteki do wypożyczenia jest 5 urządzeń typu „czytak". Ponadto dział muzyczny i książki mówionej posiada stanowisko komputerowe z klawiaturą przeznaczoną dla osób słabowidzących (stanowisko z dostępem do katalogu online). W kwestii obsługi osób niepełnosprawnych i specjalnych grup użytkowników można wyróżnić hol Mediateki gdzie poprowadzono nawierzchnię dotykową w formie ścieżki do Działu muzycznego i książki mówionej dla osób niewidzących i słabowidzących, dodatkowo dział ten został opisany alfabetem Braile'a. Ponadto na parterze budynku są proste powierzchnie podłogowe umożliwiające poruszanie się na wózkach, szerokość bramek, drzwi i odległości między regałami dostosowana jest do szerokości wózka inwalidzkiego.

Upowszechnianie sportu pozwala nabywać i podnosić sprawność fizyczną osób niepełnosprawnych. Sport jako element zdrowego stylu życia wspomaga zdrowie i ogranicza przyczyny i skutki niepełnosprawności. Rekreacja umożliwia niepełnosprawnym wytchnienie i odpoczynek. Zapobiegając przemęczeniu organizmu, służy tym samym ochronie zdrowia. Tyskie obiekty sportowe posiadają różnego rodzaju udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami.

Kryta Pływalnia wyposażona jest w podjazd pod wejście główne oraz windę. Budynek posiada toalety oraz szatnie dla osób z niepełnosprawnosprawnościami. Jeden z pokoi gościnnych został przystosowany dla gości z niepełnosprawnościami. Na pływalni znajdują się specjalne

schody do niecki basenowej dla niepełnosprawnych. Poza tym, w obiekcie organizowane są różnego rodzaju mitingi integracyjne. Przy budynku wyznaczono miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych.

Stadion zimowy wyposażony jest w platformę umożliwiającą poruszanie się po schodach osobom jeżdżącym na wózkach inwalidzkich oraz toaletę dla osób niepełnosprawnych. Na przyległych parkingach wyznaczono miejsca dla niepełnosprawnych.

Stadion Miejski zapewnia miejsca na widowni dedykowane osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom. Wszystkie windy w obiekcie są przystosowane do użytku dla osób na wózkach inwalidzkich. Jedna z nich pozwala także zjechać na poziom murawy. W obiekcie znajdują się toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Przy budynku wyznaczono specjalne miejsca parkingowe.

Hala sportowa dostosowana jest do osób niepełnosprawnych poprzez wyposażenie jej w schodołaz, który pozwala na transport po schodach osób na wózkach oraz rampę mobilną Roll-A-Ramp. Hala posiada również dwie przystosowane toalety. Na trybunach znajduje się 8 miejsc dla osób z niepełnosprawnościami. Przy budynku wyznaczono specjalne miejsca parkingowe.

Strzelnica treningowa do golfa wyposażone jest w toaletę dla osób niepełnosprawnych oraz możliwość wjazdu wózkiem inwalidzkim na całą powierzchnię boiska.

Ośrodek Wypoczynkowy „Paprocany” zapewnia swobodny dostęp do plaży i kąpieliska, natrysków, punktów gastronomicznych, pomostów pływających i promenady, alejek parkowych oraz boisk. Wyposażony jest w toalety dla niepełnosprawnych oraz specjalnie wyznaczone miejsca parkingowe.

Dział Organizacji Imprez MOSIR współorganizuje cykliczną imprezę ze Stowarzyszeniem na Rzecz Dzieci z Porażeniem Mózgowym „Bliżej Nas” pod nazwą „Biegamy razem”. Jest to impreza o charakterze integracyjnym i rekreacyjnym. Dzieci z niepełnosprawnościami biegają razem z dziećmi zdrowymi. W imprezach sportowo-rekreacyjnych organizowanych przez MOSiR takich jak: Dzień Dziecka na sportowo, festyn sportowo – rekreacyjny „Witajcie Wakacje” oraz „Żegnajcie Wakacje” mistrzostwa miasta amatorów w pływaniu, Mikołajkowy bal przebierańców oraz imprezy biegowe uczestniczą dzieci niepełnosprawne, które zawsze są wyróżniane i motywowane.

Ośrodek św. Faustyna Caritas Archidiecezji Katowickiej

W Tychach funkcjonuje Ośrodek św. Faustyna Caritas Archidiecezji Katowickiej, w którym działa Środowiskowy Dom Samopomocy oraz odbywają się Warsztaty Terapii Zajęciowej.
Zajęcia rehabilitacyjne skierowane są dla osób dorosłych głównie z niepełnosprawnością intelektualną.
Do głównych celów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej należą:

- usprawnienie i rozwój umiejętności wykonywania czynności życia codziennego,
- przystosowanie do funkcjonowania w społeczeństwie,
- przystosowanie do życia w grupie, akceptacja samego siebie, swojej niepełnosprawności,
- rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy,
- przygotowanie do podjęcia pracy zawodowej.

Uczestnicy zajęć mają dostęp do różnych form aktywności w ramach prowadzonych warsztatów, m.in. w pracowni gospodarstwa domowego, plastycznej, ceramicznej czy przyrodniczo – zoologicznej.
Podopieczni Ośrodka św. Faustyny stają się bardziej samodzielni, otwarci i kreatywni a ich prace prezentowane są na wystawach, wernisażach czy kiermaszach.

Środowiskowy Dom Samopomocy jako ośrodek wsparcia prowadzi terapię dla 50 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym osób z niepełnosprawnością intelektualną.
Udział w programie Środowiskowego Domu Samopomocy ma na celu osiągnięcie umiejętności funkcjonowania w najbliższym środowisku.
Do działań podejmowanych w trakcie zajęć Środowiskowego Domu Samopomocy zaliczyć możemy między innymi:

- kształtowanie umiejętności społecznych niezbędnych do codziennej aktywności,
- kształtowanie właściwych postaw społecznych, przeciwdziałanie dyskryminacji osób z niepełnosprawnością,
- usprawnienie samoobsługi,
- integracja ze środowiskiem lokalnym.

Lokalne wydarzenia integracyjne

W mieście odbywają się imprezy integracyjne o charakterze kulturalno – artystycznym i/lub sportowym. „Równolandia” to festyn organizowany przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tychach. Odbywa się on zazwyczaj w pierwszej połowie czerwca, na terenie ogrodu Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Tychach. Każdego roku ma on inny motyw przewodni. W wydarzeniu każdorazowo bierze udział około 300 osób, w tym niepełnosprawni intelektualnie wychowankowie OREW oraz Świetlicy Terapeutycznej, pacjenci Punktu Wczesnej Interwencji, beneficjenci Projektu PFRON „25+”, ich rodzice lub opiekunowie, członkowie Polskiego

Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną oraz zaproszeni goście – m.in. dzieci i młodzież z zaprzyjaźnionych przedszkoli i szkół z terenu miasta a także goście honorowi. W ramach imprezy odbywają się zajęcia integracyjne dla dzieci od lat 3 w formie wspólnych zabaw, aktywności sportowej i artystycznej. Ich celem jest przede wszystkim integracja społeczna osób niepełnosprawnych z ich pełnosprawnymi rówieśnikami poprzez wspólną zabawę i aktywność twórczą. Zajęcia pozwalają rozwijać ekspresję, aktywność plastyczną, artystyczną i sportową oraz motywują pełnosprawnych uczestników do przełamywania barier i lęku przed kontaktem z osobami niepełnosprawnymi, co przekłada się na kształtowanie pozytywnej postawy wobec niepełnosprawności.

8. MIASTO BEZ BARIER

W 2020 i 2021 roku w ramach Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełenosprawnych realizowane były następujące zadania:

1. Prowadzenie świetlicy terapeutycznej dla 25 osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz Punkt Wczesnej Interwencji dla dzieci.
2. Działania aktywizujące na rzecz środowiska osób niewidomych i niedowidzących w Tychach w ramach programu „Przestrzeń bez barier”.
3. Prowadzenie warsztatów edukacyjnych i informacyjnych dotyczących niepełnosprawności, skierowanych do społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży.
4. Organizowanie lokalnych imprez integracyjnych o charakterze kulturalno – artystycznym oraz promowanie aktywności osób z niepełnosprawnościami.
5. Prowadzenie programu z zakresu rehabilitacji społecznej.
6. Prowadzenie programu edukacyjno – integracyjno – rehabilitacyjnego.
7. Prowadzenie działań w zakresie poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin i opiekunów – wydanie Informatora Tyskiego – „Osoby z niepełnosprawnościami” zawierającego m.in. informacje o ulgach, zwolnieniach i rentach. W publikacji znalazły się również informacje dotyczące m.in. kształcenia specjalnego, wczesnego wspomagania rozwoju, a także aktywności zawodowej, integracji i pomocy społecznej.
8. Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych przez wydanie poradnika pn. „Savoire – vivre wobec osób z Niepełnosprawnościami w praktyce”.
9. Prowadzenie warsztatów edukacyjnych i informacyjnych z podstaw nauki języka migowego w zakresie podstawowych znaków i zwrotów.

Miejskie wsparcie

Wszelkie przeszkody i utrudnienia związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych określa się mianem barier, które ze względy na swoją formę lub sposób użytkowania uniemożliwiają przemieszczanie się osobom o ograniczonej sprawności fizycznej i sensorycznej. Codziennością osób niepełnosprawnych jest pokonywanie barier środowiskowych czy architektonicznych.

Miasto Tychy sukcesywnie dąży do przystosowania przestrzeni publicznej dla osób niepełnosprawnych. Udogodnienia, które zostały wprowadzone to:

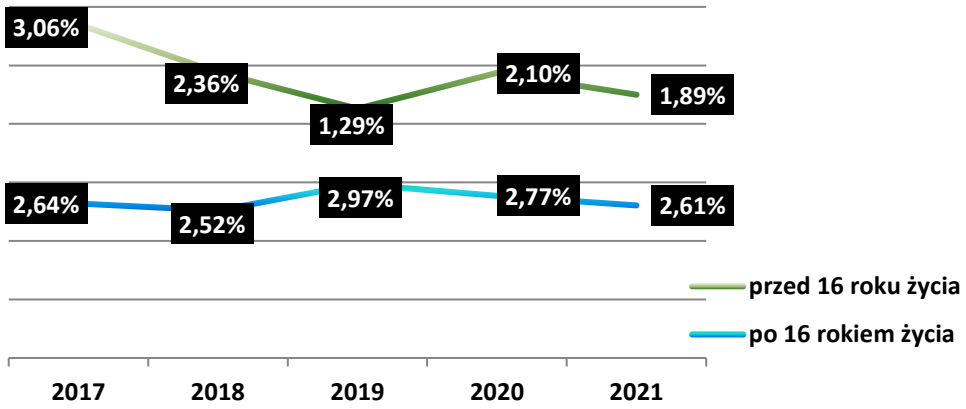
1. Zmiana faktury nawierzchni na granicy pomiędzy chodnikiem a jezdnią, na całej szerokości przejścia – tzw. kostka integracyjna.

   Kostka integracyjna umożliwia osobom niewidomym orientację w terenie, jest elementem ostrzegawczym. Stanowi wyraźnie wyczuwalną dla osób niewidomych oraz widoczną dla innych linię graniczną, oddzielającą bezpieczną strefę od strefy potencjalnego zagrożenia.
2. Ciągi piesze mają minimum 2 metry szerokości, tak aby mogły się minąć 2 osoby niepełnosprawne.
3. Ważnym elementem ułatwiającym osobom niepełnosprawnym poruszanie się po mieście jest sygnalizacja dźwiękowa oraz przyciski wywołujące zmianę światła znajdujące się na stałej wysokości.
4. Poziom wysepek, przez które przebiegają przejścia dla pieszych zrównane są z poziomem ulicy lub zastosowany jest minimalny (2 cm) uskok.
5. Każde przystosowane miejsce parkingowe jest oznakowane przy pomocy międzynarodowego znaku dostępności – biała koperta na niebieskim tle (oznakowanie poziome) oraz znak pionowy D-18A.

System nawigacyjno – informacyjny dla niewidomych

W samej Polsce żyje ok. 2 miliony osób niewidomych lub niedowidzących, bariery dla nich pojawiają się m.in. w przypadku nieodpowiednio dostosowanej do ich wymagań przestrzeni. W Tychach od 2017 roku wśród osób poniżej 16 roku życia można zaobserwować spadek w liczbie wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności jaką jest choroba narządu wzroku. Wśród osób powyżej 16 roku życia sytuacja w tej kwestii nieznacznie się zmienia. Poniższy wykres przedstawia procentowy udział wydanych orzeczeń ze względu na chorobę wzroku (04-O) w stosunku do ogółu. Ze zgromadzonych danych wynika, że na przestrzeni lat osoby powyżej 16 roku życia, którym zostały wydane orzeczenia stanowią niecałe 3% ogółu (2017 - 2,54%, 2018 - 2,52%, 2019 - 2,97%, 2020 - 2,77%, 2021 - 2,61%). Natomiast grupa osób przed 16 rokiem życia, którym zostały wydane orzeczenia zmalała; z 3,06% w 2017 roku do 1,89% w roku 2021.

Wykres numer 12: Procentowy udział wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – choroba narządu wzroku (04-O) w latach 2017 - 2021.

Źródło: Sprawozdania z działalności Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tychach za lata: 2017-2021.

Miasto zlecało zadanie publiczne pn.: „Przestrzeń bez barier-działania na rzecz środowiska osób niewidomych i niedowidzących w Tychach". Realizatorem przedsięwzięcia był Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski reprezentowany przez Polski Związek Niewidomych Koło Tychy. Celem projektu jest rehabilitacja w zakresie orientacji przestrzennej oraz wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznych poprzez oznakowanie przestrzeni publicznej w taki sposób, aby zwiększyć ich aktywność społeczną. Projekt opiera się na systemie znaczników i aktywatorów TOTUPOINT. Znaczniki to niewielkie moduły montowane w miejscach użyteczności publicznej. Mogą być one stosowane również tam, gdzie pojawiają się tymczasowe zmiany w organizacji ruchu pieszego. Aktywator mocowany jest na uchwycie białej laski lub zainstalowany w aplikacji. Moduły zostają uaktywnione przez aktywator, który wykrywa wszelkie znaczniki jakie znajdą się w jego zasięgu. Znaczniki posiadają możliwość wytwarzania krótkiego sygnału dźwiękowego lub dłuższego komunikatu głosowego. Korzystanie z systemu jest bezpłatne i nie wymaga połączenia z siecią Internet. Adresatami zadania są osoby niewidome i niedowidzące w każdym wieku. Projekt dąży do podnoszenia komfortu i ułatwiania życia. Niesie pomoc szczególnie osobom samotnym, znajdującym się w sytuacji zagrożenia wykluczeniem społecznym, które nie mają możliwości opuszczenia swojego miejsca zamieszkania z powodu trudności w samodzielnym poruszaniu się w przestrzeni publicznej oraz przeciwdziała ich marginalizacji społecznej.

Do tej pory w tyskiej przestrzeni publicznej zostały zamontowane 52 znaczniki. Każdorazowo lokalizacje kolejnych znaczników ustalane są podczas konsultacji z grupą docelową. Oznaczonych jest wiele obiektów użyteczności publicznej tj.:

- Urząd Miasta
- Urząd Skarbowy

- Sąd Rejonowy
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Zespół d/s Orzekania o Niepełnosprawności
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych
- Poczta Polska przy ul. Zaręby
- Polski Związek Niewidomych koło w Tychach
- Sekcja Obsługi Ubezpieczonych NFZ
- Centrum Balbina Barona
- PKO Bank Polski S.A. przy ul. Dmowskiego

Placówek leczniczych:

- Centrum Medyczne Paprocany
- Centrum Medyczne Zuzanna
- Zespół Poradni Specjalistycznych nr 1
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny
- Szpital Miejski

Obiektów handlowych:

- Centrum Handlowe City Point
- Galeria Handlowa Gemini Park
- E.Leclerc
- Market Kaufland

TOTUPOINT to sposób rozpowszechniania informacji miejscowej, turystycznej, komercyjnej itp. Sprawia, że publiczna przestrzeń staje się bardziej bezpieczna dla osób z dysfunkcją narządu wzroku. Oznaczenie posiadają również miejsca o charakterze kulturalnym oraz sportowo-rekreacyjnym w mieście:

- Muzeum Miejskie
- Teatr Mały
- Spółdzielczy Dom Kultury przy al. Niepodległości „Tęcza”
- Biblioteka Publiczna - Mediateka
- Kryta Pływalnia
- Stadion Zimowy
- Stadion Miejski
- Ośrodek Wypoczynkowy „Paprocany”
- Wodny Park

Informatory dotyczące niepełnosprawności

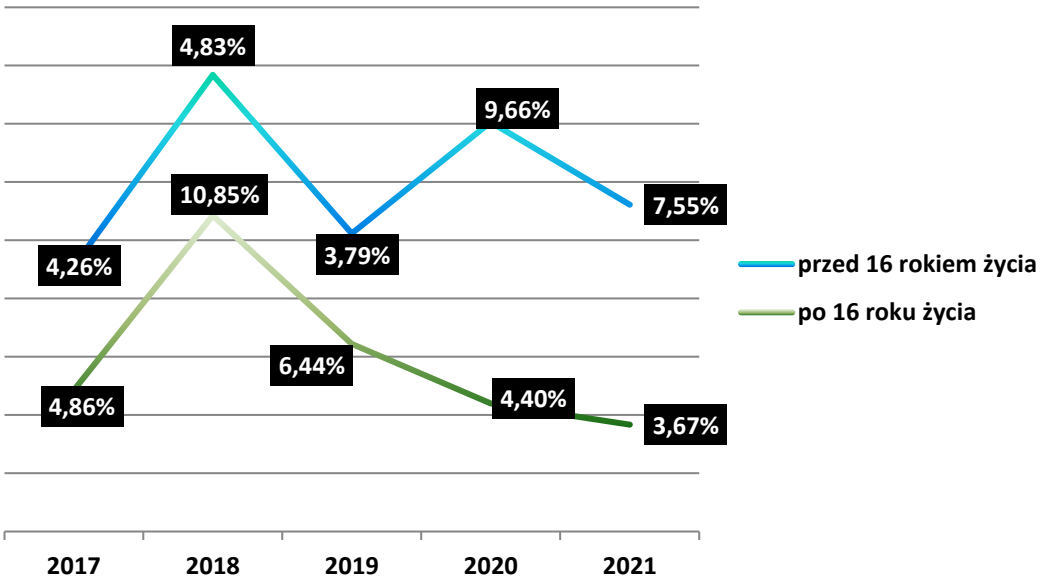
Urząd Miasta wydał Tyskie Informatory pn. „Osoby z niepełnosprawnościami" oraz „Savoire – vivre wobec osób z niepełnosprawnościami w praktyce". Informatory zostały przygotowane przede wszystkim z myślą o osobach borykających się z dysfunkcjami oraz o wszystkich, którzy na co dzień mają kontakt z osobami niepełnosprawnymi. Znaleźć w nich można wiele ważnych i cennych informacji dotyczących zarówno możliwych form wsparcia jak również sposobów aktywizacji osób niepełnosprawnych. Przedstawione zostały regulacje prawne oraz placówki i instytucje na terenie miasta, w których osoby z niepełnosprawnościami mogą uzyskać pomoc. W publikacjach znalazły się również informacje dotyczące m.in. kształcenia specjalnego, wczesnego wspomagania rozwoju, a także aktywności zawodowej, integracji i pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych oraz wiadomości z zakresu działania Narodowego Funduszu Zdrowia.

„Savoire – vivre wobec osób z niepełnosprawnościami w praktyce" to poradnik, który pomoże zrozumieć z jakimi trudnościami borykają się osoby niepełnosprawne oraz w jaki sposób swoim zachowaniem okazać wsparcie i pomoc.

Warsztaty edukacyjne i informacyjne z nauki języka migowego

Szacuje się, że liczba osób głuchych w Polsce sięga około 500 tys., a 900 tys. Polaków ma poważny uszczerbek słuchu. Największą barierą dla takich osób jest komunikacja. W Tychach wśród osób poniżej 16 roku życia od 2017 roku zanotowano bardzo duży wzrost w liczbie wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności jakimi są zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, natomiast wśród osób powyżej 16 roku życia liczba wydanych orzeczeń zmalała. Ze zgromadzonych danych wynika, że na przestrzeni lat osoby przed 16 rokiem życia, którym zostały wydane orzeczenia stanowiły niecałe 4-5% ogółu (2017 - 4,26%, 2018 - 4,83%, 2019 - 3,79%), niestety w 2020 roku zanotowano znaczny wzrost, a grupa ta sięgała prawie 10%, w 2021 roku nastąpił ponowny spadek, procentowy udział wydanych orzeczeń wyniósł 7,55%. Z kolei grupa osób powyżej 16 roku życia, którym zostały wydane orzeczenia uległa zmniejszeniu (2017 - 4,86%, 2018 - 10,85%, 2019 - 6,44%, 2020 - 4,40%, 2021 - 3,67%). Poniższy wykres przedstawia procentowy udział wydanych orzeczeń ze względu na zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (03-L) w stosunku do ogółu.

Wykres numer 13: Procentowy udział wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (03-L) w latach 2017-2021.

Źródło: Sprawozdania z działalności Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tychach zalata: 2017-2021

Określenia *głuchoniemy* nie używamy w odniesieniu do osób głuchych, gdyż jest ono odbierane jako pejoratywne. Uważa się, że nazwa ta podwójnie stygmatyzuje niesłyszącego, jako człowieka bez języka, niesłyszącego i niemówiącego. Głusi mają własny język wizualno-przestrzenny, niefoniczny.

Język migowy/migany to język naturalny, charakteryzujący się użyciem kanału wzrokowego, to język wizualno-przestrzenny. W Polsce używa się Polskiego Języka Migowego (PJM). W tematyce przełamywania barier komunikacyjnych oraz lęku przed kontaktem z osobami niepełnosprawnymi, w 2020 roku miasto zleciło nowe zadanie publiczne, które ma na celu naukę języka migowego. W pierwszym roku realizacji zadania prowadzono zajęcia tylko na poziomie podstawowym, jednak na kolejne lata zaplanowano poszerzyć warsztaty o grupę średniozaawansowaną. Dzięki temu osoby uczestniczące w zadaniu od początku będą mogły kontynuować naukę na etapie, na którym skończyły.

III. REALIZATORZY PROGRAMU

- Jednostki organizacyjne Urzędu i miasta Tychy oraz spółki prawa handlowego.
- Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej, ochrony zdrowia oraz rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
- Pracodawcy lokalnego rynku pracy, zatrudniający osoby niepełnosprawne.
- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.

IV. LOKALNE ZASOBY

Zadania zawarte w Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 - 2025 będą realizowane w oparciu o posiadane lokalne zasoby.

Tabela numer 20: Zasoby lokalne na terenie miasta.

Lp.	Placówka	Adres	Kontakt	Zakres
1.	Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności	ul. Budowlanych 59	32 438 20 50 bok@pzon-tychy.pl	- orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności - udzielanie informacji dot. uprawnień osób niepełnosprawnych - wydawanie legitymacji - wydawanie kart parkingowych
2.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Budowlanych 59	32 227 35 40 32323 22 67 sekretariat@ mops.tychy.pl	- usługi opiekuńcze - zasiłek stały - Specjalistyczne Usługi Opiekuńcze - realizacja zadań przy udziale środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
3.	Dział Świadczeń Rodzinnych i Alimentacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	al. Barona 30	32 326 25 50	- zasiłek pielęgnacyjny - zasiłek rodzinny, dodatki - świadczenie pielęgnacyjne - specjalny zasiłek opiekuńczy
4.	Powiatowy Urząd Pracy	ul. Budowlanych 59	32 781 58 61 poczta@pup.tychy.pl	- promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
5.	Miejski Centrum Oświaty	al. Piłsudskiego 12	32 323 24 00 mco@mco.tychy.pl	- edukacja, rewalidacja
6.	Przedszkole nr 8 „Zielony Ogród” z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Wojska Polskiego 2	32 227 38 92 P8@oswiata.tychy.pl	
7.	Przedszkole nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Braterska 7	32 227 42 37 P10@oswiata.tychy.pl	
8.	Przedszkole nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi	ul. Czarnieckiego 5	32 227 35 48 P12@oswiata.tychy.pl	

9.	Przedszkole nr 29 z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Hubala 7	32 217 55 26 P29@oswiata.tychy.pl	
10.	Zespół Szkół Specjalnych nr 8	ul. Edukacji 21	32 218 00 50 zs8@oswiata.tychy.pl	
11.	Niepubliczne Przedszkole „Bajkolandia" z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Myśliwska 8-10	510 173 986	
12.	Niepubliczne Przedszkole „Otwarte Okno" z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi	ul. Paprocańska 84 -84 a	32 494 73 70 przedszkole@otwarteokno.edu.pl	
13.	Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Czarnieckiego 22	32 227 37 93 SP5@oswiata.tychy.pl	
14.	Szkoła Podstawowa nr 22 z Oddziałami Integracyjnymi	ul. Harcerska 25	32 218 28 51 SP22@oswiata.tychy.pl	
15.	Szkoła Podstawowa nr 35 z Oddziałami Integracyjnymi im. Matki Teresy z Kalkuty	al. Piłsudskiego 21	32 217 70 26 SP35@oswiata.tychy.pl	
16.	Szkoła Podstawowa nr 40 z Oddziałami Integracyjnymi im. Generała Jerzego Ziętka	ul. Zgrzebnioka 45	32 219 66 58 SP40@oswiata.tychy.pl	
17.	Niepubliczna Szkoła Podstawowa „Otwarte Okno"	ul. Paprocańska 84-84a	32 494 73 70 szkola@otwarteokno.edu.pl	
18.	II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi im. C.K. Norwida	ul. Norwida 40	32 227 41 65 513 032 839 2LO@oswiata.tychy.pl	
19.	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	ul. Andersa 16	32 227 23 92 PPP@oswiata.tychy.pl	- orzekanie dla celów związanych ze wspomaganiem rozwoju i edukacji - grupy wsparcia - terapie
20.	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rybniku Inspektorat w Tychach	ul. de Gaulle'a 16	22 560 16 00	- orzekanie dla celów rentowych
21.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek św. Faustyna	ul. Nowokościelna 56	32 227 18 36	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych
22.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Dom Pomocy Społeczny Caritas św. Anna	ul. Kopernika 6	32 328 25 26 dpsannatychy@caritas.pl	opieka stacjonarna nad osobami samotnymi, niepełnosprawnymi, emerytami, rencistami w podeszłym wieku.
23.	Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Wrzos"	ul. Batorego 57	32 227 42 58 sekretariat@ddps.tychy.pl	ośrodek wsparcia dziennego dla osób starszych zabezpieczający podstawowe potrzeby społeczne
24.	Środowiskowy Dom Samopomocy „Mozaika"	ul. Mikołowska 122	32 216 86 08	rehabilitacja społeczna, zawodowa, -terapia, psychoterapia -psychoedukacja osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie.
25.	Ośrodek Rehabililitacyjno-Edukacyjno -Wychowawczy Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym	al. Niepodległości 90	32 227 33 00 osrodek@orew.tychy.pl	- realizacja obowiązku szkolnego dla uczniów upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym od 7 do 22 lat, - zajęcia rewalidacyjne dla dzieci głęboko upośledzonych od 3-25 roku życia, - rehabilitacja lecznicza,

				- poradnictwo psychologiczne i logopedyczne
26.	Tyskie Centrum Wolontariatu	ul. Edukacji 11	32 219 10 10 wolontariat@razemtychy.pl	-pozyskiwanie wolontariuszy niosących pomoc między innymi osobom niepełnosprawnym.

V. CEL GŁÓWNY

WYRÓWNYWANIE SZANS OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH ŻYCIA SPOŁECZNEGO

VI. CELE OPERACYJNE

Do Programu przyjęto następujący cele operacyjne:

1. Kształtowanie i rozwijanie świadomości w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów społecznych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych.

2. Organizacja wsparcia dostosowanego do potrzeb mieszkańców oraz służącego rozwiązywaniu stanów kryzysowych.

VII. KIERUNKI DZIAŁAŃ NA PODSTAWIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021 – 2027+

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2027+ to długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, która ma na celu zapewnienie wsparcia osobom dotkniętym wykluczeniem społecznym. Głównymi zadaniami strategii jest utworzenie optymalnych warunków funkcjonowania społeczności lokalnej oraz wyrównanie szans społecznych mieszkańców miasta Tychy dzięki efektywnej współpracy partnerów działających w obszarze polityki społecznej. Strategia określa cele strategiczne i operacyjne oraz działania, jakie należy podjąć na drodze do rozwiązania zdefiniowanych problemów społecznych.

Ważnym obszarem w zakresie organizacji działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami jest podejmowanie czynności, które pozwolą zminimalizować lub usunąć bariery społeczne i psychologiczne.

Istotne jest stworzenie warunków pozwalających na zwiększenie integracji ze środowiskiem lokalnym, co pozwoli na poprawę samodzielności tych osób oraz zminimalizowanie wykluczenia społecznego.

Rozwój systemu profilaktyki w zakresie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami należy podzielić na sześć obszarów działania (tabela nr 21).

Tabela numer 21: Obszary działania.

Lp.	Działanie	Realizator	Źródło finansowania	Monitoring
1.	Budowanie świadomości społecznej w zakresie problemów osób z niepełnosprawnościami.	Urząd Miasta Tychy jednostki organizacyjne miasta podmioty zewnętrzne organizacje pozarządowe	budżet gminy środki zewnętrzne środki Unii Europejskiej	liczba zrealizowanych zadań
2.	Budowanie dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno – komunikacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami			liczba beneficjentów objętych wsparciem liczba i zakres zrealizowanych zadań
3.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz innych form oddziaływań profilaktycznych dla osób z niepełnosprawnościami			liczba zrealizowanych działań
4.	Rozwój narzędzi rynku pracy przyjaznego osobom z niepełnosprawnościami			liczba zrealizowanych działań
5.	Promowanie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez wzrost ich uczestnictwa w kulturze, sporcie i rekreacji			liczba zrealizowanych działań
6.	Wparcie podmiotów prowadzących działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami			liczba i zakres zrealizowanych działań

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

VIII. KIERUNKI DZIAŁAŃ

WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH RODZIN W INTEGRACJI ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM

KIERUNKI DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI:

1.1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym różnorodnych form wsparcia socjalnego umożliwiającego pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Tabela numer 22: Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznym. Kierunek działań 1.1.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Zatrudnienie asystenta osoby niepełnosprawnej	liczba asystentów dla dorosłych osób niepełnosprawnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej organizacje pozarządowe
		liczba godzin asystentury	
		liczba asystentów dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności	
		liczba godzin asystentury	
2.	Grupa wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych umysłowo	ilość utworzonych grup.	
		liczba osób uczestniczących w grupach	
3.	Dofinansowanie do pobytu na turnusach rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych*	liczba dofinansowań	
4.	Dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz sprzęt rehabilitacyjny*	liczba dofinansowań	
5.	Likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym, w komunikowaniu się oraz usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika*	liczba dofinansowań	
6.	Prowadzenie świetlicy terapeutycznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	liczba beneficjentów.	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tychy, organizacje pozarządowe
		liczba przeprowadzonych zajęć	
		liczba zatrudnionych specjalistów.	

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.2. Tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej w tym umożliwienie uczestnictwa w dziedzinie sportu, kultury i rekreacji.

Tabela numer 23: Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznym. Kierunek działań 1.2.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Finansowe wspieranie wyjazdów integracyjnych osób niepełnosprawnych o charakterze turystycznym, sportowym, kulturalnym lub rekreacyjnym*	liczba dofinansowań	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe
2.	Wsparcie innych imprez mających na celu integrację osób niepełnosprawnych*	liczba dofinansowań	
3.	Doposażenie obiektu Hali Sportowej	koszt doposażenia	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
4.	Mecz pokazowy koszykówki na wózkach inwalidzkich	liczba uczestników	
		liczba zorganizowanych wydarzeń	
5.	Prowadzenie programu z zakresu rehabilitacji społecznej	liczba beneficjentów	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia, organizacje pozarządowe
		liczba zrealizowanych programów	
6.	Organizowanie imprez integracyjnych oraz promowanie aktywności osób niepełnosprawnych	liczba beneficjentów	
		liczba zorganizowanych wydarzeń	

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.3. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych.

Tabela numer 24: Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznym. Kierunek działań 1.3.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Warsztaty tematyczne dotyczące osób niepełnoprawnych	liczba spotkań	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
		liczba uczestników	
2.	Poszerzanie wiedzy dostępnej dla osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im ulg i uprawień poprzez dalsze wytwarzanie, aktualizowanie i rozpowszechnianie ulotek informacyjnych z odpowiednimi informacjami oraz ciągłą aktualizację „wirtualnego orzeczenia” (informacji na temat wydawanych orzeczeń) na stronie internetowej	liczba ulotek cykliczna aktualizacja(kwartalnie)	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawnych

3.	Zwiększenie kierowanej oferty informacyjnej o informację dedykowaną osobom niepełnosprawnym z uwzględnieniem przyczyn ich niepełnosprawności	liczba ulotek	
4.	Prowadzenie działań/warsztatów edukacyjnych i informacyjnych dla osób niepełnosprawnych oraz społeczności lokalnej	liczba beneficjentów. liczba zrealizowanych programów	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tychy, organizacje pozarządowe
5.	Prowadzenie Punktu Wczesnej Interwencji dla dzieci	liczba beneficjentów	
6.	Prowadzenie zajęć aktywizujących w celu usprawnienia aktywności ruchowej	liczba przeprowadzonych warsztatów	
7.	Prowadzenie warsztatów edukacyjnych i informacyjnych z nauki języka migowego	liczba uczestników	
8.	Warsztaty psychoedukacyjne dla uczniów tyskich szkół „Chcę zrozumieć” skierowane na rozwijanie empatii i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych	liczba uczniów objętych zajęciami w szkołach	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
9.	Grupa wsparcia dla rodziców dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera	liczba rodziców uczęszczających na spotkania grupy	
10.	Wykonywanie diagnoz i wydawanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka niepełnosprawnego ze szczegółowymi zaleceniami do pracy	liczba wydanych opinii	
11.	Wykonywanie diagnoz i wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów niepełnosprawnych ze szczegółowymi zaleceniami do pracy	liczba wydanych orzeczeń	
12.	Poszerzanie wiedzy rodziców dzieci niepełnosprawnych w zakresie przysługujących dzieciom uprawnień w systemie edukacji poprzez stworzenie zakładki na stronie internetowej dotyczącej działalności Zespołu Orzekającego i stała jej aktualizacja	liczba odsłon zakładki na stronie internetowej	
13.	Opracowanie/wydanie: Tyskiego Informatora – Osoby z Niepełnosprawnościami, broszur informacyjnych	liczba wydanych informatorów/broszur koszt wydania informatorów/broszur	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

1.4. Dostosowanie miejsca zamieszkania oraz wspieranie różnorodnych form mieszkalnictwa dla osób niepełnosprawnych, a także likwidacja barier architektonicznych, komunikacyjnych oraz transportowych w przestrzeni miejskiej.

Tabela numer 25: Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznym. Kierunek działań 1.4.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Utworzenie mieszkania chronionego	liczba osób objętych wsparciem	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Likwidacja barier w poruszaniu się, architektonicznych i technicznych*	liczba dofinansowań	
3.	Likwidacja bariery transportowej*	liczba dofinansowań	
4.	Przebudowa strefy wejściowej niemieszkalnej części budynku przy pl. Św. Anny 4 oraz sanitariatów w celu dostosowania do potrzeb osób z dysfunkcjami ruchowymi i poruszającymi się na wózku	koszt inwestycji	Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych
5.	Zmiana sposobu użytkowania lokalu usługowego na 2 lokale mieszkalne w budynku przy ul. Katowickiej 145 – 2 lokale dostosowane do osób z niepełnosprawnościami	koszt inwestycji liczba beneficjentów	
6.	Zagospodarowanie terenów administrowanych przez MZBM poprzez utworzenie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami: - Przy Szpitalu Miejskim, pomiędzy ul. Cichą, Czarnieckiego i al. Bielską - Pomiędzy ul. Grota Roweckiego, Niepodległości, Elfów i Ejsmonda - Na terenie dzielnicy Osada i przy ul. Katowickiej 207 i 209 - Przy ul. Cichej, Czarnieckiego, Cienistej i Bielskiej	koszt inwestycji liczba utworzonych miejsc parkingowych	
7.	Obniżenie krawężników przy przejściach dla pieszych wraz z zastosowaniem kostki integracyjnej.	liczba dokonanych inwestycji (mierzona w mb)	Miejski Zarząd Ulic i Mostów
8.	Zastosowanie kostek integracyjnych oraz płytek naprowadzających przy budowie przystanków autobusowych	liczba dokonanych inwestycji (mierzona w mb)	
9.	Stosowanie sygnałów akustycznych na przejściach dla pieszych z sygnalizacją świetlną	liczba dokonanych inwestycji	
10.	Wyznaczenie miejsc parkingowych na nowobudowanych parkingach przeznaczonych wyłącznie dla osób niepełnosprawnych	liczba dokonanych inwestycji	

11.	Wyznaczenie nowych stanowisk do parkowania samochodów dla osób niepełnosprawnych	liczba dokonanych inwestycji	
12.	Wyznaczenie nowych stanowisk do parkowania samochodów dla osób niepełnosprawnych	liczba dokonanych inwestycji	
13.	Likwidacja barier komunikacyjnych w przestrzeni miejskiej Zakup elektrycznych autobusów niskopodłogowych. Autobusy będą wyposażone w głosowe zapowiadanie przystanków wewnątrz pojazdu i głosową prezentacje informacji o linii i numerze na zewnątrz autobusu.	liczba zakupionych autobusów	Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej
14.	Szkolenia kierowców z zakresu przewozu osób z niepełnosprawnościami w pojazdach komunikacji miejskiej	liczba szkoleń liczba uczestników	
15.	Przestrzeń bez barier - działania na rzecz środowiska osób niewidomych i niedowidzących w Tychach poprzez oznakowanie przestrzeni publicznej znacznikami TOTUPOINT	liczba znaczników liczba wydanych aktywatorów	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia

*****Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ OSÓB BEZROBOTNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY

KIERUNKI DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI:

2.1.Zwiększenie dostępu do różnorodnych form edukacji osób niepełnosprawnych.

Tabela numer 26: Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w integracji ze środowiskiem społecznym. Kierunek działań 2.1.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Prowadzenie doradztwa metodycznego oraz szkoleń dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów z przedszkoli i szkół w zakresie pracy z uczniem niepełnosprawnym, w tym w szczególności posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność	liczba nauczycieli kończących szkolenia, kursy, studia podyplomowe w zakresie pracy z dzieckiem/uczniem niepełnosprawnym, ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Miejskie Centrum Oświaty, szkoły i placówki oświatowe
2.	Zapewnienie dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych miejsc w oddziałach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych	liczba miejsc liczba oddziałów integracyjnych	

3.	Usługa asystenta ucznia niepełnosprawnego	liczba uczniów objętych wsparciem asystenta. liczba etatów asystenta, nauczyciela wspierającego ucznia niepełnosprawnego.	
4.	Rozwijanie oferty kształcenia ustawicznego, dostosowywanie oferty i standardów szkół kształcących osoby niepełnosprawne w tym szkół specjalnych, opracowywanie i wdrażanie programów edukacyjno-wychowawczych	liczba programów wdrożonych w szkołach i placówkach oświatowych liczba uczniów objętych oddziaływaniem przedmiotowych programów/warsztatów liczba rodziców objętych oddziaływaniem przedmiotowych programów/warsztatów	
5.	Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym*	liczba dofinansowań	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

2.2.Podejmowanie działań umożliwiających osobom niepełnosprawnym włączenie się w aktywne życie zawodowe.

Tabela numer 27: Zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Kierunek działań 2.2.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Zamieszczanie przydatnych linków z adresami stron, gdzie znajdują się oferty pracy, porady i informacje dla osób niepełnosprawnych	liczna udostępnionych informacji	Powiatowy Urząd Pracy
2.	Realizacja poradnictwa zawodowego	liczba uczestników	
3.	Organizowanie spotkań doradców zawodowych z rodzicami oraz uczniami szkół specjalnych i z oddziałami integracyjnymi, w celu zwiększenia świadomości dotyczącej planowania kariery zawodowej zgodnie z potrzebami rynku pracy	ilość przeprowadzonych spotkań	
4.	Udzielanie wsparcia uczniom gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych specjalnych i z oddziałami integracyjnymi w wyborze zawodu zgodni z predyspozycjami i preferencjami zawodowymi	liczba uczniów objętych wsparciem	
5.	Umożliwienie nabycia, podniesienia, uzupełnienia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego	liczba osób, które uzupełniły lub nabyły kwalifikacje zawodowe i/lub doświadczenie zawodowe	

6.	Świadczenie usługi pośrednictwa pracy	ilość pozyskanych ofert pracy dla osób niepełnosprawnych	
		liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły pracę	
		udział odpływu z bezrobocia osób z niepełnosprawnością w stosunku do ogółu osób wyrejestrowanych	
7.	Wspieranie przedsiębiorczości poprzez dostęp do informacji zawodowej oraz udzielenie wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej	liczba osób objętych wsparciem	
8.	Pomoc w finasowaniu zadań ustawowych powiatu dot. rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych*	liczba osób objętych wsparciem	
9.	Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.*	liczba dofinansowań	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
10.	Zapewnienie doradztwa dla rodziców i uczniów niepełnosprawnych w zakresie wyboru typu dalszego kształcenia, ukierunkowania zawodowego	liczba przeprowadzonych ze specjalistami spotkań z rodzicami i uczniami	Miejskie Centrum Oświaty szkoły i placówki oświatowe

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

2.3. Wspieranie działań sprzyjających rozwojowi otwartego rynku pracy przyjaznego osobom niepełnosprawnym poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz edukowanie pracodawców.

Tabela numer 28: Zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Kierunek działań 2.3.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Aktualizacja strony internetowej PUP Tychy na temat zatrudniania osób niepełnosprawnych	liczba udostępnianych informacji	Powiatowy Urząd Pracy
2.	Zamieszczanie informacji o projektach i innych przedsięwzięciach realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez jednostki zewnętrzne	Liczba zamieszczonych informacji	
3.	Zapewnienie wsparcia finansowego w ramach posiadanych środków przy organizacji nowych miejsc pracy u pracodawców	liczba osób, które podjęły pracę subsydiowaną	
4.	Zapewnienie wparcia finansowanego w ramach posiadanych środków przy organizacji staży	liczba osób, które podjęły staż	

5.	Umożliwienie nabycia, podniesienia, uzupełnienia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego	liczba osób, które uzupełniły lub nabyły kwalifikacje zawodowe i/lub doświadczenie zawodowe	

2.4. Wspieranie zatrudnienia przejściowego, chronionego, spółdzielczości socjalnej i innych przedsięwzięć z obszaru ekonomii społecznej.

Tabela numer 29: Zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Kierunek działań 2.4.

Lp.	Zadanie	Wskaźniki	Realizator
1.	Dofinansowanie działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej*	liczba uczestników	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe
2.	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych w ramach spółdzielni socjalnej	liczba spotkań	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe
		liczba osób objętych wsparciem	

*Realizacja poszczególnych obszarów uzależniona od wysokości budżetu i decyzji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

IX. MONITORING I EWALUACJA

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 - 2025 określa działanie mające na celu poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie miasta Tychy. Celem niniejszego programu jest aktywizacja osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, zawodowym, kulturalnym, sportowym oraz podejmowanie działań prowadzących do podnoszenia świadomości tych osób w zakresie przysługujących im praw jak i edukacji społecznej. Oczekiwanym efektem realizacji programu jest wyrównanie ich szans w społeczeństwie.

Program poddany będzie monitorowaniu polegającemu na ocenie wykonanych założeń w celu dokonania corocznego przeglądu realizowanych zadań. Przegląd ten pomoże w ocenie efektywności programu, ustaleniu trudności w zakresie wdrażania poszczególnych celów, jak i kierunków działań oraz ewentualnej korekcie zadań. Ewaluacja natomiast polega na ocenie długoterminowych efektów w stosunku do założeń programu.

Monitoring programu odbywać się będzie w formie sprawozdania rocznego, które przekazane zostanie do Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tychy. Roczne sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 - 2025 zostanie przekazane Powiatowej Społecznej Radzie ds.Osób Niepełnosprawnych celem zaopiniowania. Opinie członków Powiatowej Społecznej Rady wraz z rekomendacjami realizatorów Programu będą podstawą do przygotowania katalogu działań podejmowanych na rzecz wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami zgodnie z lokalnymi potrzebami społecznymi.